نسخه ۱

احکام مسجد

احکام مسجد

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور:احکام مسجد / گروه پژوهش های کاربردی مرکز رسیدگی به امور مساجد.

مشخصات نشر:تهران: انتشارات ثقلین ، 1386.

مشخصات ظاهری: 224 ص.

فروست:انتشارات ثقلین ؛ 48.

شابک: 964-9960-13-9

موضوع:مسجدها -- رساله عملیه

موضوع:مسجدها -- پرسش ها و پاسخ ها

شناسه افزوده:مرکز رسیدگی به امور مساجد . دفتر مطالعات و پژوهشها - گروه پژوهشهای کاربردی

رده بندی کنگره: BP183/9 /الف 3 6831

رده بندی دیویی: 297/3422

شماره کتابشناسی ملی:1321568

مقدمه

مسجد پایگاه پیوند انسان و الله، و مرکز ارتباط انسانهای مؤمن است. مساجد، خانه های خدا و خلق خداست که در کویر ظلم و ظلمت سرپناه بشریت مظلوم در برابر طوفان جهل و جور و آزمندی محسوب می شود. انسان های دور مانده از وطن اصلی در غربت زندگی، سایبانی با صفاتر و خانه ای زیباتر از مساجد پیدا نمی کنند.

مساجد، جایگاه عبادت است و عبادت حرکت قرب جویانه انسان به سوی آستان قدس ربوبی. ساختن مسجد، تعمیر و نگهداری آن، حضور در مساجد، مدیریت و امامت و مسائل مالی و بهداشت و نظافت مساجد، همه باید متناسب با اهداف الهی و بر اساس رهنمودهای قرآن و اهل بیت علیهم السلام باشد، تا این شبکه گسترده و سراسری ارتباط زمین و آسمان و نقطه های پیوند مؤمنان جامعه را به سوی اهداف عالی الهی پیش برد و نقش مسجد با انتظار اسلام از آن هماهنگ شود.

فقهای بزرگوار اسلام از صدر تاریخ امامت، در کشف و بیان قوانین الهی در رابطه با ابعاد گوناگون زندگی از جمله مسائل مسجد، تلاش فراوان کرده و با تکیه بر منابع دینی وظیفه امت را روشن ساخته.

شناخت وظیفه مؤمنان نسبت به مسائل گوناگون مساجد یکی از حوزه های اجتهاد و پژوهش علمی فقهای بزرگوار بوده که در این زمینه به صدها مساله فقهی پاسخ گفته اند.

«مؤسسه عمران مساجد»که نیاز

عموم مسلمین به آشنایی با احکام فقهی مساجد را به خوبی احساس می کند از برادر محترم و فاضل پرتلاش جناب حجه الاسلام محمد حسین فلاح زاده که سالهاست در این زمینه کوشش و پژوهش دارند، درخواست کرد که، احکام مساجد را در همه ابعاد بر اساس دیدگاههای اسوه فقیهان حضرت امام خمینی قدس سره و برخی از مراجع بزرگوار معاصر از جمله مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه ای حفظ الله تعالی گردآوری کنند وبه شکلی ساده و روشن در اختیار امت اسلامی قرار دهند.

آنچه در این نوشته به صورت مساله یا استفتاء بدون علامت، آورده شده مطابق با فتوای حضرت امام خمینی قدس سره است.

فتوای سایر مراجع بزرگوار با ذکر نام مشخص شده است.

رساله حاضر که دفتری درباره احکام مساجد است، به این صورت برای اولین بار در اختیار جامعه فارسی زبان قرار می گیرد و طبعا بدون کم و کاستی نخواهد بود. امیدواریم در آینده دیدگاه سایر فقهای عزیز به این مجموعه افزوده شود تا متولیان مساجد وهیئت امنای محترم و مسؤولان فرهنگی و اداری ودیگر خدمتگزاران این «خانه های الهی »با احکام فقهی قلمرو کار خویش بهتر و بیشتر آشنا شوند.

در پایان از برادر بزرگوار حجه الاسلام جناب آقای غلامرضا نیشابوری که مجموعه استفتائاتی راکه از مراجع عظام پرسش کرده بودند در اختیارمان گذاشتند، تشکر می کنیم.

حوزه علمیه قم مؤسسه عمران مساجد تقی قرائتی

حفظ حرمت مسجد

نجس کردن مسجد

154-نجس کردن زمین و سقف و بام و طرف داخل دیوار مسجد حرام است (1).

155-احتیاط واجب آن است که طرف بیرون دیوار مسجد را هم نجس نکنند، مگر آنکه واقف، آن را جزو مسجد قرار نداده باشد (2).

156-نجس کردن فرش مسجد نیز

حرام است (3).

157-اگر مسجدی را غصب کنند و به جای آن، خانه و مانند آن بسازند که دیگر به آن مسجد نگویند، باز هم بنابر احتیاط واجب نجس کردن آن حرام وتطهیر آن واجب است (4).

تطهیر مسجد

158-برطرف کردن نجاست از مسجد واجب است وفرقی در این مساله بین داخل، سقف و پشت بام وحتی طرف داخل دیوار مسجد نیست. یعنی هر جای مسجد نجس شود باید تطهیر یا به گونه ای دیگر نجاست برطرف گردد (5).

159-بنابر احتیاط واجب، اگر طرف بیرون دیوار مسجد نجس شود، بر طرف کردن نجاست از آن واجب است، مگر آنکه واقف، طرف بیرون را جزو مسجد قرار نداده باشد (6).

160-هنگامی که انسان از نجاست مسجد مطلع شد، فورا باید آن را تطهیر کند، پس نباید به قدری معطل کند که عرفا بگویند تاخیر کرده است (7).

161-بر طرف کردن نجاست از مسجد، واجب کفایی است و اختصاص به کسی که مسجد را نجس کرده یا سبب نجس شدن آن شده ندارد، بلکه بر همه افرادی که می توانند مسجد را تطهیر کنند واجب است (8).

162-اگر فرش مسجد نجس شود، بنابر احتیاط واجب باید آن را تطهیر کنند ولی چنانچه به واسطه آب کشیدن خراب می شود و بریدن یا تراشیدن جای نجس بهتر است، باید محل نجس را بتراشند یا ببرندو اگر کسی که می برد یا می تراشد خودش نجس کرده باشد، باید آن را اصلاح کند (9).

163-اگر انسان نتواند مسجد را تطهیر کند یا کمک لازم داشته باشد و پیدا نکند، تطهیر مسجد بر او واجب نیست، ولی اگر بی احترامی به مسجد باشد، بنابر احتیاط واجب باید به کسی که می تواند تطهیر کند، اطلاع دهد (10).

164-اگر مسجدی

را با گل یا گچ نجس ساخته باشند یا غیر مسلمانی در ساختن آن دست داشته باشد که موجب نجس شدن آن شده و تطهیر آن ممکن نباشد مگر با تخریب قسمت قابل توجهی یا تمام آن، در صورتی که کسی باشد که بدون دریافت اجرت، مسجد را بازسازی کند، تخریب آن جایز است و گرنه بنابر احتیاط واجب نباید خراب کنند (11).

165-س: منبر مسجد-در حرمت نجس نمودن و لزوم تطهیر-در حکم مسجد است یا نه؟

ج-اگر موجب هتک باشد تطهیر آن، لازم است (12).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

166-س: مساجدی که به دست کارگران غیرمسلمان ساخته شده با توجه به اینکه می دانیم بطور مستقیم در سیمان کاری و رنگ کاری آن دست داشته و در جایی است که خورشید هم بر آن نمی تابد، حکم نماز در چنین مسجدی چیست؟

ج-در فرض مذکور واجب است ظاهر مسجد را تطهیر کنند و تطهیر اجزاء داخلی آن واجب نیست (13).

آیت الله خویی قدس سره

خواندن نماز یا تطهیر مسجد؟

167-اگر انسان در وقت نماز و قبل از شروع آن متوجه شود جایی از مسجد نجس است، مثلا ببیند چند قطره خون بر فرش مسجد ریخته است و:

وقت نماز وسعت دارد، تطهیر مسجد بر خواندن نماز مقدم است.

وقت نماز تنگ است، یعنی اگر بخواهد مسجد را تطهیر کند و بعد از آن نماز بخواند، تمام نماز یا قسمتی از آن پس از وقت خوانده می شود، نماز خواندن بر تطهیر مسجد مقدم است (14).

168-اگر در بین نماز متوجه شود یا یادش بیاید که مسجد است، اگر: با تمام کردن نماز تطهیر تاخیر نمی شود، مثلا در رکعت آخر نماز است، یا

وقت نماز تنگ است، نمازش را تمام کند و بعد

از نماز مسجد را تطهیر کند، و در صورتی که تاخیر نمی شود و وقت نماز هم وسعت دارد، باید نماز را رها کند و مسجد را تطهیر کند و بعد از آن نمازش را بخواند (15).

169-کسی که باید اول مسجد را تطهیر کند، اگر اول نمازش را خواند، هر چند به جهت ترک تطهیر مسجد گناه کرده است ولی نمازش باطل نیست (16).

170-اگر نجس بودن مسجد را فراموش کرد و نماز را خواند و پس از نماز یادش آمد نمازش صحیح است (17).

رفتن جنب و حائض به مسجد

از جمله مسائلی که حاکی از قداست و حفظ احترام مسجد است پرهیز انسان در حال جنابت و خانمها در ایام عادت (قاعدگی) از رفتن به مسجد و برخی امور دیگر مربوط به مسجد است که نمونه هایی از آن بدین شرح است:

171-جنب و زن حائض یا نفساء نباید به مسجدالحرام و مسجد النبی صلی الله علیه و آله وارد شوند، هر چند از یک در داخل شود و از در دیگر بیرون رود، یعنی حتی عبور از مسجد برای چنین افرادی جایز نیست (18).

172-توقف جنب و حائض و نفساء در مسجد –هر مسجدی باشد- حرام است (19).

173-برای چنین افرادی، گذاشتن چیزی در مسجد -هر چند از بیرون مسجد- حرام است (20).

174-س: شخص جنب برای شغلی، مانند بنایی و نقاشی داخل مسجد شود، اجرتی که می گیرد چه صورت دارد؟

ج-نظر به اینکه توقف جنب در مسجد حرام است، نقاشی یا بنایی جنب، در مسجد که مستلزم توقف است نیز حرام و بنابر این مزد او حرام است به دلیل اینکه «ان الله اذا حرم شیئا حرم ثمنه » و همچنین استیجار جنب برای بنایی یا

نقاشی مسجد، باطل است (21).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

بردن کودکان به مسجد

175-راه دادن کودکان (کودکانی که احترام مسجد را نگه نمی دارند یا مزاحم نمازگزاران هستند یا ممکن است سبب نجس شدن مسجد شوند ولی کودکانی که برای نماز خواندن می آیند، مکروه نیست.) و دیوانه ها به مسجد مکروه است (22).

ورود غیر مسلمان به مسجد

176-س: شهرستان... فاقد محل مخصوص مجالس ترحیم است، در ایام فواتح، یهودی های ساکن این شهرستان جهت عرض تسلیت و اظهار همدردی با صاحبان میت، داخل شبستان مسجد مسلمین می شوند آیا این مطلب جایز است؟

ج-ورود غیر مسلمان، در مسجد، جایز نیست و اینگونه مجالس فاتحه را که در معرض شرکت غیر مسلمان می باشد، در غیر مسجد منعقد نمایند (23).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

177-س: آیا ورود غیر مسلمانان به مساجد مسلمین جایز است، هر چند برای مشاهده آثار تاریخی باشد؟

ج-ورود آنان به مسجد غیر از مسجدالحرام و مسجد النبی (ص) فی نفسه منعی ندارد، مگر آنکه موجب نجس شدن یاهتک حرمت مسجد یا توقف جنب در مسجد باشد (24).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

بردن شی ء نجس به مسجد

178-بردن عین نجس، به مسجد، مانند خون وچیزی که نجس شده، مثلا لباس نجس، اگر بی احترامی به مسجد باشد حرام است (25).

179-س: ورود اهل کتاب به مساجد برای شرکت در مجلس ترحیم دوستان و آشنایانشان جایز است یا باید از آنها جلوگیری کرد؟

ج-اگر موجب هتک مسجد نباشد جلوگیری آنها واجب نیست (26).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

کف زدن در مسجد

180-س: در موالید حضرات ائمه علیهم السلام در مسجد، مجلس گرفته اشعار می خوانند و موقع خواندن اشعار، کف می زنند، کف زدن در مسجد چه صورت دارد؟

ج-به نظر اینجانب خالی از اشکال نیست، ممکن است جزء لهویات محسوب شود (27).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

181-س: در اعیاد مذهبی و جشن ولادت ائمه علیهم السلام در مسجد یا حسینیه مجلس جشن گرفته می شود و اشعار مذهبی خوانده می شود، آیا کف زدن دراین مجالس جایز است؟

ج-در مساجد و حسینیه ها کف نزنند (28).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

نواختن و پخش موسیقی در مسجد

182-س: آیا پخش موسیقی شاد به مناسبت میلاد ائمه معصومین علیهم السلام در مسجد شرعا اشکال دارد؟

ج-روشن است که برای مسجد، جایگاه شرعی خاصی است، و چنانچه پخش موسیقی در مسجد مناسب جایگاه و احترام مسجد نباشد، حرام است، حتی اگر موسیقی غیر مطرب باشد (29).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

پی نوشتها

1- و 2-توضیح المسائل، م 900.

3-العروه الوثقی، ج 1، فی احکام النجاسات، ص 86، م 8 و توضیح المسائل، م 905.

4- و 5- و 6- توضیح المسائل، م 903.

7- و 8- العروه الوثقی، ج 1، فی احکام النجاسات، ص 84، م 2.

9- همان، ص 86، م 8 و توضیح المسائل، م 905.

10- توضیح المسائل، م 901.

11- العروه الوثقی، ج 1، فی احکام النجاسات، ص 86، م 9.

12- مجمع المسائل، ج 1، ص 143، س 63.

13- مسائل وردود، ص 17، س 46.

14- و 15- و 16- و 17- العروه الوثقی، ج 1، فی احکام النجاسات، ص 85، م 4.

18- و 19- و 20- تحریر الوسیله، ج 1، القول فی احکام الجنب، ص 38 و 39.

21- مجمع المسائل، ج 1، ص 157، س 116.

22-

توضيح المسائل، م 915.

23- مجمع المسائل، ج 2، ص 152، س 96.

24- اجوبه الاستفتائات، ج 1، ص 129، س 430.

25- توضيح المسائل، م 906.

26- جامع المسائل، ج 1، ص 90، س 287.

27- مجمع المسائل، ج 1، ص 155، س 107.

28- جامع المسائل، ج 1، ص 95، س 307.

29- اجوبه الاستفتائات، ج 1 ص 122، س 410.

عبادت در مسجد

نماز خواندن در مسجد

90-نماز خواندن در مساجد مستحب است، بلکه حاضر نشدن در مسجد مخصوصا برای همسایگان مسجد-در صورتی که عذری مثل بارش برف و باران نباشد-مکروه است (1).

91-ترتیب اولویت مساجد برای نماز خواندن از نظر ثواب بدین شرح است:

مسجد الحرام هر نماز، معادل یک میلیون نماز

مسجد النبی صلی الله علیه و آله هر نماز، معادل ده هزار نماز

مسجد جامع کوفه-هر نماز، معادل هزار نماز

مسجد الاقصی-هر نماز، معادل هزار نماز

مسجد جامع هر شهر-هر نماز، معادل یکصد نماز

مسجد قبیله-هر نماز، معادل بیست و پنج نماز

مسجد بازار-هر نماز، معادل دوازده نماز (2).

92-برای زنها نماز خواندن در خانه بهتر است، ولی اگر بتوانند کاملا خود را از نامحرم حفظ کنند، بهتر است در مسجد نماز بخوانند (3).

93-مستحب است انسان نمازش را در مکانهای مختلف و مساجد متعددی بخواند که در قیامت همه آن اماکن و مساجد به نفع او شهادت دهند (4).

94-تعطیل کردن مسجد مکروه است و مستحب انسان نماز را در مسجدی بخواند که نمازگزار ندارد تا تعطیل نشود. از امام صادق علیه السلام روایت شده است که-سه چیز در قیامت از مردم شکایت می کنند: اول مسجد متروکی که اهالی آنجا در آن نماز نمی خوانند. دوم: عالمی که بین عده ای جاهل قرار دارد و از او استفاده نمی کنند. و سوم: قرآنی که متروک مانده

و غبار گرفته است و آن را تلاوت نمی کنند (5).

95-زیاد رفتن به مسجد مستحب است. از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده است که هر کس به مسجد رود از وقتی که روانه مسجد می شود تا به خانه بر می گردد، برای هر قدم که بر می دارد ده حسنه نوشته می شود (6).

نماز تحیت مسجد

96-وقتی انسان وارد مسجد می شود، مستحب است دو رکعت نماز به قصد تحیت و احترام مسجد بخواند و اگر نماز واجب یا مستحب دیگری هم بخواند، کافی است (7).

اماکن تخییر

97-مسافر-با شرایطی که در کتابهای مفصل فقهی آمده است-نمازهای چهار رکعتی را باید شکسته (دو رکعتی) بخواند، ولی در چهار مکان، می تواند تمام یا شکسته بخواند و آن اماکن عبارتند از:

مسجد الحرام در مکه مکرمه

مسجد النبی صلی الله علیه و آله در مدینه منوره

مسجد جامع کوفه

حرم سید الشهداء امام حسین علیه السلام (8)

98-این حکم اختصاص به مسجد اصلی ندارد ودر جاهای توسعه یافته هم مسافر می تواند نمازش را تمام بخواند هر چند احتیاط مستحب است، تنها در مسجد اصلی نماز را تمام بخواند (9).

جا گرفتن برای نماز

99-یکی از اماکن مشترک و عمومی مسلمانان مسجد است، که همه آنان در استفاده از آن مساوی هستند-البته استفاده هایی که مخالف شرع و شان مسجد نباشد-پس اگر شخصی قبل از دیگری، جایی از مسجد را برای نماز یا عبادتی دیگر یا قرائت قرآن یا خواندن دعاء بلکه تدریس یا موعظه

کردن و فتوا دادن در اختیار گرفت، دیگری نمی تواند آن جا را از او بگیرد، خواه فرد اول و دوم در استفاده یک هدف و غرض داشته باشند یا اغراض آنها متفاوت باشد، آری بعید نیست که نماز-جماعت یا فرادی-بر سایر کارها مقدم باشد، پس اگر شخصی مسجد را برای تلاوت قرآن یا درس گفتن یا دعا فرا خواندن اشغال کرده باشد وشخص دیگری بخواهد در آنجا نماز بخواند، و جای دیگری در مسجد برای نماز خواندن نباشد یا بخواهد به جماعت ملحق شود و جای دیگری برای فرادی خواندن نماز هست ولی برای شرکت در جماعت نیست، مثلا در کنار صفوف به هم فشرده نماز جماعت، شخصی مشغول قرائت قرآن است و شبستان دیگری در مسجد برای نماز فرادی خواندن

هست ولی جایی برای شرکت در نماز جماعت باقی نمانده و فردی وارد می شود و می خواهد در نماز جماعت شرکت کند، بر شخصی که قرآن می خواند واجب است، جای خود را به نمازگزار بدهد (10).

100-اگر انسان نگذارد مردم از مسجد و مدرسه وپل و جاهای دیگر که برای عموم مردم ساخته شده استفاده کنند، حق آنان را غصب کرده است (11).

101-اگر کسی در مسجد جایی برای خود بگیرد ودیگری نگذارد که از آنجا استفاده کند، حق او را غصب کرده است (12).

102-کسی که در مسجد نشسته، اگر دیگری جای او را غصب کند و در آنجا نماز بخواند بنابر احتیاط واجب باید دوباره نمازش را در محل دیگری بخواند (13).

103-گذاشتن رحل (اثاث و وسائل، مانند سجاده و عبا و...) برای نشستن در مسجد، مانند نشستن است، یعنی صاحب رحل، حق اولویتی نسبت به آن مکان پیدا می کند و دیگران نمی توانند جای او را بگیرند، در صورتی رحل، چیزهایی مثل سجاده و عبا باشد که تمام محل نماز خواندن یا قسمت عمده آن را بگیرد، نه مثل گذاشتن مهر یا تسبیح یا مسواک و شانه و امثال اینها، بنابر این با گذاشتن مهر یا تسبیح و حتی هر دو حقی برای او ثابت نیست و دیگران می توانند، بردارند و در آن مکان نماز بخوانند (14).

104-بین گذاشتن رحل و آمدن فرد نباید فاصله زیاد باشد، به طوری که آن مکان معطل بماند، پس اگر رحلی بگذارد و برود و بر نگردد در صورتی که بدون برداشتن نتوان در آن محل نماز خواند، دیگران می توانند آن را بردارند ولی کسی که آن را بر می دارد، ضامن نگهداری آن است

تا صاحبش برگردد (15).

105-اگر شخصی که در جایی از مسجد نشسته است، برخیزد و از آن محل صرف نظر کند، حتی اگر رحلی گذاشته و رحل را برندارد، دیگران می توانند آن جا را بگیرند. ولی تصرف در رحل او جایز نیست، مثلا نمی توانند بر سجاده او نماز بخوانند (16).

106-س: شخصی در مسجد، جهت نماز جماعت، رحل گذاشته و بیرون رفته و جماعت بر پا شده و صاحب رحل مراجعت نکرده است در این صورت به محض منعقد شدن نماز جماعت، حق او ازآن مکان ساقط شده و دیگری می تواند جای او را تصرف کند یا نه؟

ج-بعد از منعقد شدن جماعت، احتیاط آن است که تا امام به رکوع رکعت اول نرفته جای او را اشغال نکنند (17).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

107-س: شخصی برای نماز در مسجد جا گرفته و می رود وضو بگیرد، دیگری جا نماز او را کنار زده و جای او مشغول نماز می شود آیا نماز او صحیح است؟

ج-بنابر احتیاط واجب نمازش را دوباره در محل دیگر بخواند (18).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

با کسانی که به مسجد نمی آیند

108-مستحب است انسان با کسی که در مسجد حاضر نمی شود:

-غذا نخورد

-در کارها با او مشورت نکند

-همسایه او نشود

-از او زن نگیرد.

-و به او زن ندهد (19).

مستحبات مسجد

109-بجز آنچه تاکنون گفته شد، این کارها نیز درباره مسجد مستحب است:

زودتر از همه به مسجد رفتن و دیرتر از همه از مسجد بیرون آمدن.

چراغ مسجد را روشن کردن[تامین نور مسجد] .

تمیز کردن مسجد.

هنگام وارد شدن، ابتدا پای راست را داخل مسجد گذاشتن.

هنگام بیرون آمدن، ابتدا پای چپ را بیرون گذاشتن.

وضو گرفتن، برای رفتن به مسجد.

خوشبو کردن خود و پوشیدن بهتر لباسها برای رفتن به

مسجد (20).

مکروهات مسجد

110-این کارها درباره مسجد مکروه است:

عبور از مسجد، به عنوان محل عبور، بدون آنکه در آنجا نماز بخواند.

خوابیدن در مسجد مگر در حال ناچاری.

فریاد زدن در مسجد و صدا را بلند کردن، مگر برای اذان.

سخن گفتن از امور دنیا در مسجد.

خرید و فروش در مسجد.

انداختن آب دهان و بینی در مسجد (اگر بی احترامی به مسجد باشد حرام است.)

رفتن به مسجد برای کسی که سیر یا پیاز خورده و بوی دهانش مردم را آزار می دهد (21).

اعتکاف در مسجد

111-یکی از کارهای مستحب، اعتکاف است و عبارت است از ماندن در مسجد به قصد عبادت با شرایطی که در کتابهای مفصل فقهی آمده است (22).

112-اعتکاف تنها در این مساجد صحیح است:

مسجد الحرام در مکه مکرمه

مسجد النبی صلی الله علیه و آله در مدینه منوره

مسجد جامع کوفه

مسجد جامع بصره

و در غیر از این چهار مسجد، تنها در مسجد جامع هر شهر به قصد رجاء مانع ندارد و در سایر مساجد جایز نیست (23).

مسجد جامع

113-س: تعریف مسجد جامع چیست؟

ج-مسجد جامع مسجدی است که اغلب اوقات بیشتر از سایر مساجد جمعیت داشته باشد (24).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

114-س: تعریف مسجد جامع چیست؟

ج-مسجدی که برای اجتماع زیادی ازاهالی آنجا ساخته شده و اختصاص به گروه خاصی یا اهالی محله ای نداشته باشد (25).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

115-س: مسجد جامعی در شهری ساخته شده، بعد از آن مسجد بسیار بزرگتری ساخته شده و آن نیز به مسجد جامع معروف گشته، کدامیک از این دو مسجد، شرعا مسجد جامع می باشد، و ملاک در تعیین مسجد جامع چیست، با توجه به اینکه گاهی در این مسجد نماز جمعه خوانده می شود و گاهی در آن، وحکم اعتکاف در این

دو مسجد چیست؟

ج-در صدق جامع بودن مسجد شرط نیست که تنها یک مسجد باشد، پس تعدد مسجد جامع در یک شهر ضرری نمی زند، و اعتکاف در هر دو صحیح است، اگر جامع نامیده شود، و اقامه نماز جمعه دخلی در موضوع ندارد (26).

آیت الله خویی قدس سره

پی نوشتها

1-تحریر الوسیله، ج 1، فی مکان المصلی، ص 151، م 16.

2-همان و العروه الوثقی، ج 1، مکان المصلی، ص 596، م 4.

3-توضیح المسائل، م 894.

4-العروه الوثقی، ج 1، فی مکان المصلی، ص 596، م 6.

5-همان، م 8.

6-همان، ص 597، م 9.

7-توضیح المسائل، م 913. ا

8-توضیح المسائل، م 1356.

9-مناسک حج محشی، ص 486، م 1316.

10-تحریر الوسیله، ج 2، کتاب احیاء الموات و المشترکات، ص 214، م 15.

11-توضیح المسائل، م 2545.

12-همان.

13-توضیح المسائل، م 868.

14-همان، ص 215، م 17.

15-همان، ص 215.

16-همان، ص 214 و 215، س 16 و 18.

17-مجمع المسائل، ج 1، ص 135، س 32.

18-جامع المسائل، ج 1، ص 94، س 305.

19-توضیح المسائل، م 897.

20-العروه الوثقی، ج 1، فصل فی الوضوءات المستحبه، ص 194 و توضیح المسائل، م 912 و 913.

21-توضیح المسائل، م 896 و 897.

22-تحریر الوسیله، ج 1، کتاب الصوم، خاتمه فی الاعتکاف، ص 304.

23-تحریر الوسیله، ج 1، کتاب الصوم، خاتمه فی الاعتکاف، ص 304.

24-مجمع المسائل، ج 1، ص 153، س 101.

25-اجوبه الاستفتائات، ج 1، ص 122، س 412.

26-مسائل وردود، ص 19، س 52.

استفاده غیر عبادی از مسجد

خوابیدن در مسجد

183-خوابیدن در مسجد مکروه است مگر در حال ناچاری (1).

نماز بر میت

184-خواندن نماز میت در مساجد مکروه است، ولی در مسجد الحرام مکروه نیست (2).

دفن میت

185-دفن میت در مسجد، اگر ضرر به مسلمانان باشد یا مزاحم نمازشان باشد، جایز نیست، بلکه مطلقا دفن میت در مسجد جایز نیست (3).

186-س: آیا جایز است که وصیت کنم پس از مرگ در مسجد محل که در آن زحمت زیادی کشیده ام مرا دفن کنند، چون بسیار دوست دارم در این مسجد دفن شوم، در حیاط مسجد یا شبستان؟

ج-اگر هنگام اجراء صیغه وقف، دفن میت استثناء نشده

باشد دفن میت در آن جایز نیست و وصیت شما در این مورد اعتباری ندارد (4).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

برگزاری مجالس سوگواری و فاتحه

187-اگر مسجد را برای عزاداری چادر بزنند و فرش کنند و پارچه سیاه نصب کنند و وسائل چای و پذیرایی به مسجد ببرند، در صورتی که این کارها به مسجد ضرر نرساند و مانع نماز خواندن نشود اشکال ندارد (5).

188-س: تشکیل مجلس فاتحه و ترحیم، در مسجد، چه صورت دارد؟

ج-اگر مانع از نماز نباشد مانعی ندارد (6).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

برگزاری مجلس شادی

189-س: اینجانب قصد دارم طبق سنت صدر اسلام مجلس عروسی و ولیمه ازدواج پسرم را با حفظ تمام شعائر مذهبی در مسجد برگزار نمایم. استدعا دارم نظر شریف را در این مورد مرقوم فرمائید.

ج-برگزار نمودن مجلس عروسی در مسجد، در صدر اسلام به صورت یک سنت، معلوم نیست و بهتر این است که اینگونه مجالس را در منازل خود تشکیل دهید ونسبت به مسجد اگر مزاحمت با نمازگزاران باشد حرام و الا سزاوار نیست، زیرا مناسب وضع مسجد نیست و هتک است (7).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

190-س: در برخی مناطق، بویژه در روستاها، مجالس عروسی را در مساجد بر پا می کنند، یعنی مجلس رقص و غنا را در خانه برگزار می کنند ولی نهار یا شام را در مسجد می دهند، آیا این کار شرعا جایز است یا نه؟

ج-غذا دادن به میهمانان، در مسجد، به خودی خود اشکال ندارد ولی بر پا کردن مجالس عروسی در مساجد مخالف جایگاه اسلامی مسجد است و

جایز نمی باشد و ارتکاب محرمات شرعی از قبیل غنا و موسیقی لهوی مطرب، حرام است مطلقا (8).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

درس و بحث

191-س: آیا از صحن و ایوان مسجد می توان برای توجیه فکری و فرهنگی و اعتقادی و دروس نظامی به جوانان استفاده کرد، با توجه به اینکه جا برای این امور، کم است و از ایوان مسجد هم استفاده دیگری نمی شود؟

ج-این امور تابع کیفیت وقف صحن و ایوان مسجد است و در این خصوص لازم است نظر امام جماعت و هیئت امنای مسجد را جویا شوید. یاد آوری می شود که راهنمایی جوانان و تشکیل کلاسهای دروس دینی با موافقت امام جماعت و هیئت امنای مسجد، امری است

مطلوب و پسندیده (9).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

192-س: در مسجدی که نماز اقامه می شود، بخشی از آن مختص به بانوان است و گاهی در این مسجد درس گفته می شود و هنگام درس و بحث، بانوان از مسجد خارج می شوند و این درس مانع نماز بانوان است یا درسی که مانع نماز آنان است اشکال دارد یا نه؟

ج-مانع شدن از نماز خواندن نمازگزاران در مسجد جایز نیست، خواه نمازگزار مرد باشد یا زن (10).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

شعر خوانی

193-خواندن شعری که نصیحت و مانند آن نباشد در مسجد مکروه است (11).

ورزش

194-س: آیا تمرینات ورزشی در مسجد محله یا خوابیدن در آن یا مسجد دیگر جایز است؟

ج-مسجد مکان ورزش نیست و خوابیدن در مسجد مکروه است (12).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

نمایش فیلم

195-س: آیا نمایش فیلمهای سینمایی که از سوی وزارت ارشاد اسلامی مجوز دارد در مسجد برای کسانی که در جلسات قرآن شرکت می کنند، شرعا اشکال دارد؟

ج-جایز نیست مسجد را به مکان نمایش فیلمهای سینمایی تبدیل کنند ولی نمایش فیلم در وقت نیاز با هماهنگی امام جماعت مسجد مانع ندارد (13).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

کتابخانه و اتاق بسیج

196-س: اشغال کردن مسجد به اینکه مقداری از مسجد را کتابخانه کنند یا اینکه برای غیر نماز اجتماع کنند در مسجد، به طوری که مزاحم مصلین (نمازگزاران) باشند چه صورتی دارد؟

ج-کتابخانه کردن مقداری از مسجد و مزاحمت نمازگزاران جایز نیست (اگر قبل از آنکه زمین وقف مسجد شود قسمتی را کتابخانه و قسمتی را مسجد بسازند اشکال ندارد، ولی پس از آنکه وقف مسجد شد، تغییر آن جایز نیست.) ولی می توانند تعدادی کتاب بدون مزاحمت مصلین در مسجد قرار دهند (14).

197-س: آیا می شود قسمتی از مسجد را که هیچگونه استفاده ای از آن نمی شود برای شورای همیاری که هیچ جایی برای جلسات شورا ندارند، اختصاص داد یا نه؟

ج-اختصاص دادن قسمتی از مسجد به امور شورا جایز نیست (15).

198-س: آیا در قسمت پشت بام مسجد، می توان ساختمانی به عنوان کتابخانه ساخت و مورد استفاده قرار داد یا نه؟

ج-نمی شود (16).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

استفاده از وضوخانه مسجد

199-کسی که نمی خواهد در مسجدی نماز بخواند، اگر نداند حوض یا وضوخانه آن را برای همه مردم وقف کرده اند یا برای کسانی که در آن جا نماز می خوانند، نمی تواند از حوض یا وضوخانه آن مسجد وضو بگیرد. ولی اگر معمولا کسانی هم که نمی خواهند در آنجا نماز بخوانند وضو می گیرند، می تواند در آنجا وضو بگیرد (17).

200-اگر طهارت خانه مسجد، تنها برای استفاده نمازگزاران آن مسجد وقف شده باشد، استفاده کسانی که نمی خواهند در آن مسجد نماز بخوانند، حرام است.

ولی اگر ندانند که برای استفاده همه مردم وقف شده یا فقط نمازگزاران همان مسجد، حکم مساله قبل را دارد (18).

201-س: آیا استفاده شخصی آنهم به مقدار کم، از آب مخصوص وضو در مساجد، مثلا مغازه داران محل برای

نوشیدن یا درست کردن چای یا برای ماشین، با توجه به اینکه چنین مسجدی واقف مشخص ندارد که از این کار منع کند، چه حکمی دارد؟

ج-اگر معلوم نباشد که آب، تنها وقف وضوی نمازگزاران است و عرف مردم آن محل و رهگذران از مثل این آب استفاده می کنند، اشکال ندارد هر چند احتیاط دراین موارد مطلوب است (19). [یعنی بهتر است پرهیز کنند و استفاده نکنند.]

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

[به فصل 7«حفظ حرمت مسجد»نیز مراجعه کنید.]

پی نوشتها

1-توضیح المسائل، م 913.

2-توضیح المسائل، م 612.

3-توضیح المسائل، م 622.

4-اجوبه الاستفتائات، ج 1، ص 125، س 418.

5-توضیح المسائل، م 907.

6-مجمع المسائل، ج 1، ص 137، س 40.

7-مجمع المسائل، ج 1، ص 136، س 35.

8-اجوبه الاستفتائات، ج 1، ص 120، س 406.

9-اجوبه الاستفتائات، ج 1، ص 120، س 405.

10-مجمع المسائل، ج 1، ص 135، س 33.

11-توضیح المسائل، م 914.

12-اجوبه الاستفتائات، ج 1، ص 119، س 404.

13-همان، ص 122، س 409.

14-استفتائات، ج 2، ص 346، س 31.

15-همان، س 30.

16-مجمع المسائل، ج 1، ص 142، س 59.

17-توضیح المسائل، م 269.

18-همان و توضیح المسائل، م 64.

19-اجوبه الاستفتائات، ج 1، ص 124، س 415

اولیاء مسجد

واقف و بانی مسجد

202-س: واقف مسجد خود را متولی و عزل و نصب امام مسجد را در حیطه تولیت خود قرار داده است آیا صحیح است یا خیر؟

ج-جعل تولیت برای مسجد صحیح نیست و عزل و نصب او اثر ندارد (1).

203-س: مسجدی در سال 54 توسط شخصی بنا شده و به نام همان شخص نامگذاری شده و مردم در طول چندین سال در این مسجد نماز خوانده اند و سپس توسعه داده اند و مقداری زمین نیز جنب مسجد خریداری نموده و فرش و منبر و سایر لوازم نیز خریده اند و خود بانی مسجد نیز هیچگونه ممانعتی نکرده، سپس مردم مستضعف مقداری آهن نیز خریداری کرده اند تا مسجد را به طور کلی تعمیر اساسی نمایند، لکن بانی مسجد اکنون مخالفت نموده و مانع ساختن و توسعه مسجد می باشد و حال این که اولا خود ایشان عنوان مسجد را گذاشته و ثانیا اکنون می گوید: «حتی اگر به مراجع تقلید هم مراجعه کنید من می گویم مسجد را وقف نکرده ام و سند آن نزد من

است و من آن را نمی دهم، شما اگر می خواهید در کنار این مسجد یک مسجدی برای خودتان بسازید».

حالا ما آهنی را که تهیه کرده ایم برای همه زیر بنا و با نقشه مهندسی می باشد و ضمنا برای محلی که ایشان آن را مسجد تعیین کرده خرج زیادی کرده ایم، اکنون نه می توانیم دو مسجد در کنار هم بسازیم و نه می توانیم تعمیر اساسی مسجد را شروع و ساختمان آن را تکمیل نمائیم. خواهشمند است ما را راهنمایی کامل بفرمائید.

ج-سند میزان نیست، اگر وقف مسجد متحقق شده و تحویل جهت وقف گردیده دیگر واقف اختیاری در آن ندارد و توسعه مسجد اگر ضرورت داشته باشد اشکال ندارد و واقف حق ممانعت ندارد (2).

204-س: زمینی در بیش از بیست سال قبل برای مسجد داده شده و با پول مردم، مسجد ساخته شده، آیا صاحب قبلی زمین یا وارث آن می توان بگوید: من راضی نیستم کسی در این مسجد نماز بخواند یا خیر؟

ج-بعد از ساختن مسجد و تحویل به نمازگزاران نمی تواند رجوع کند و رضایت او معتبر نیست (3).

205-س: آیا کسی که مسجدی را بنا می کند و همه مخارج آن را می دهد، می تواند بگوید: مثلا فلان اتاق که برای خادم مسجد ساخته ام، راضی نیستم برای کار دیگری گذاشته شود؟

ج-اگر بانی و واقف، مرافق (جاهایی که مورد استفاده و بهره برداری واقع می شود.) مسجد را برای استفاده بخصوص تعیین کرده، مخالفت آن جایز نیست ولی اگر در وقف مصرف خاصی تعیین نشده، استفاده در شؤون مربوط به مسجد مانع نداد (4).

متولی مسجد

206-واقف می تواند برای وقف متولی (سرپرست) یا ناظر مشخص کند، حتی واقف می تواند تعیین متولی وقف را به شخص دیگری واگذار

کند، که در این صورت تولیت وقف با همان شخصی است که از سوی واقف معین شده است به جز در مسجد که واقف نمی تواند، خود یا شخص دیگری را به عنوان متولی مسجد مشخص کند. پس مسجد یک مکان مومی است برای استفاده شرعی همه مسلمانان و واقف یا هیئت امناء یا دیگران، تولیتی بر مسجد ندارند (5).

207-س: شخصی مقداری زمین را برای مسجد وقف کرده ولی متولی معین نکرده، اهالی، امام جماعت را دعوت می کنند و به سعی ایشان مسجد، آباد و تکمیل می گردد، آیا رضایت صاحب زمین در صحت نماز امام و اهالی شرط است یا نه؟

ج-مسجد متولی ندارد (ولی موقوفات مسجد، می تواند متولی داشته باشد.) و رضایت کسی در عبادت در آن معتبر نیست ولی تصرفاتی که منافی با احترام مسجد یا مزاحم نمازگزاران باشد جایز نیست (6).

208-س: شخصی زمینی را وقف مسجد کرده ومصارف منافع را معین کرده است، 50 درصد مال امام جماعت، 30 درصد مال خادم و 20 درصد تعمیر مسجد، امام جماعت و متولی را نیز معین کرده، آیا متولی حق دارد چیزی به عنوان حق التولیه بردارد وسپس در نحو مذکور تقسیم کند؟

ج-بلکه می تواند اجره المثل را به عنوان حق التولیه بردارد و سپس تقسیم کند (7).

آیت الله اراکی قدس سره

اختیارات هیئت امنای مسجد

209-س: آیا هیئت امنای مسجد می توانند برای تعمیر مسجد و سایر تصرفات بدون اجازه متولی اقدام کنند؟

ج-ظاهر در وقف عام تحریر است نه تکلیف و بنابر تحریر اصل جواز است و درمورد سؤال هیئت نمی توانند بدون اذن متولی تصرفات در مسجد داشته باشند و نقش متولی تنها در مساله موقوفات مسجد است (8).

آیت الله اراکی قدس سره

امام جماعت

از آنجا که نماز جماعت از برنامه های مهم دینی است که اغلب در مساجد برپا می شود، و در نماز جماعت، رهبر و پیشوای نمازگزاران امام جماعت است، نقش و نظر او در اداره امور مساجد به ویژه در مسائل فرهنگی قابل انکار نیست، لذا می بینیم که انجام برخی از کارها را در مسجد به نظر امام جماعت محول کرده اند و دستور به مشورت با او داده اند که نمونه ای از آن در مورد نمایش فیلم در مسجد گذشت و به نمونه ای دیگر توجه کنید:

210-«... استفاده از شبستان مسجد جهت برگزاری جلسات قرائت قرآن و بیان احکام شرعی و معارف اسلامی و سایر مراسم دینی و مذهبی چنانچه مزاحم نمازگزاران نباشد، و زیر نظر امام جماعت باشد، اشکال ندارد...» (9)

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

شرایط مؤذن

211-مستحب است کسی را که برای گفتن اذان معین می کنند، عادل، وقت شناس و صدایش بلند باشد (10).

وظیفه مؤذن

212-مستحب است هنگام اذان گفتن اینگونه باشد:

رو به قبله ایستاده با طهارت (با وضو یا غسل)

در جای بلند اذان بگوید (برای آنکه مردم صدای او را بشنوند، و این مساله اکنون با بلندگو حاصل می شود.)

دستها را به گوش بگذارد.

و اینگونه اذان بگوید:

با صدای بلند و کشیده اذان بگوید

بین جملات اذان، کمی فاصله دهد

آخر جملات وقف کند

در جملاتی که کلمه مبارک «الله » قرار داد «الف » و«ه» را به روشنی ادا کند (11).

213-اذان و اقامه، باید بعد از داخل شدن وقت نماز گفته شود و اگر عمدا یا از روی فراموشی قبل از وقت بگوید باطل است (12).

پی نوشتها

1-استفتاآت، ج 2، ص 396، س 146.

2-استفتاآت، ج 2، ص 336، س 6.

3-همان، ص 339، س 12.

4-همان، ص 46، س 329.

5-تحریر الوسیله، ج 2، کتاب الوقف، ص 82، م 78 و 79 و استفتاآت، ج 2، ص 396 و 397، س 146 و 147 اختیار امور مساجد با حاکم اسلامی است (صحیفه نور، ج 20، ص 170).

6-استفتاآت، ج 2، ص 397، س 148.

7-استفتاآت، ص 143، س 3.

8-استفتاآت، ص 146، س 14.

9-اجوبه استفتائات، ج 1، ص 124، پاسخ سؤال 413.

10-توضیح المسائل، م 941.

11-توضیح المسائل، م 938 و 939 و العروه الوثقی، ج 1، فی مستحبات الاذان و الاقامه، ص 609.

12-توضیح المسائل، م 935.

مسجد سازی

ثواب ساختن مسجد

1-ساختن مسجد، از مستحبات مؤکد است وپاداشی بزرگ و ثوابی بسیار دارد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

«من بنی مسجدا فی الدنیا اعطاه الله بکل شبر منه-او قال بکل ذراع منه-مسیره اربعین الف عام مدینه من ذهب و فضه و در و یاقوت و زمرد و زبرجد ولؤلؤ...»

«هر که در دنیا مسجدی بسازد، خداوند در برابر هر وجب -یا فرمود: هر ذراع- به مقداری که چهل هزار سال پیموده می شود، شهری از طلا و نقره و در و یاقوت و زمرد و زبرجد و لؤلؤ به او عطا می کند...» (1)

تحقق عنوان مسجد

2-اگر زمینی را به قصد قربت (قربه الی الله) به نیت مسجد بودن بسازند و حداقل یک نفر به اذن بانی در آن نماز بخواند، مسجد می شود و باید احکام مسجد نسبت به آن مراعات شود (2).

3-گر چه مطابق آنچه در مساله قبل گفته شد، عنوان مسجد تحقق می یابد، ولی مشهور بین فقها آن است که باید صیغه وقف

بخواند، یعنی بگوید: «وقفتها مسجدا قربه الی الله »یعنی این زمین یا ساختمان را برای رضای خداوند وقف کردم برای آنکه مسجد باشد (3).

4-مساجد تمام گروههای مسلمان، اعم از شیعه و غیر آن در احکامی که برای مسجد گفته می شود فرقی ندارد (4).

5-اگر انسان بداند که واقف، سقف و صحن ودیوار مسجد را جزء مسجد قرار نداده، یا نداند جزءمسجد قرار داده یا نه و نشانه ای بر اینکه جزء مسجد است نباشد، احکام مسجد را ندارد. هر چند در صورت شک، احتیاط مستحب است، احکام مسجد را نسبت به این مکانها نیز مراعات کنند (5).

6-س: زمینی است که جزء موقوفه یک امامزاده می باشد و بین خانه های مسکونی قرار گرفته، با توجه به این که محل، بزرگ می باشد و فاقد مسجد است، نظرتان را راجع به بنای مسجد در این زمین موقوفه بیان نمایید.

ج-اگر وقف است مسجد نمی شود (6).

7-س: اگر اصل وقف مشخص نباشد -برای مسجد مثلا- آیا حکم مسجد دارد یا نه؟و اگر اصل وقف معلوم باشد ولی مورد تصرف و مصرف آن مشخص نباشد چه باید کرد؟

ج-تا عنوان مسجدیت در وقف محرز نشود حکم مسجد مترتب نمی شود و درصورت معلوم نبودن مصرف، صوری دارد که در تحریر (ج 2، ص 109، م 2.) مذکور است (7).

زمین مسجد

8-اگر مسجدی ویران شود، زمین آن از مسجد بودن خارج نمی شود و احکام مسجد در برخی موارد برآن جاری است، و همچنین اگر تمام روستا یا شهری که مسجد در آن است، خراب شود مکانی که مسجد بوده همچنان عنوان مسجد دارد (8).

9-زمین بدون دیوار و ساختمان را نیز می توان مسجد قرار داد، بنابر این اگر زمینی را برای مسجد وقف

کنند و به همین قصد در آن نماز خوانده شود، مسجد است و احکام آن باید مراعات شود، هر چند دیوار کشی نشده باشد و ساختمان هم نساخته باشند (9).

10-س: اینجانب یک قواره زمینی را که 312 مترمربع می باشد برای مسجدی خریداری نمودم، چون مردم این محل بودجه نداشتند، نتوانستند بسازند، حالا با کمک مردم می خواهند مسجد را بسازند می بینند که این زمین برای مسجد کوچک است، آیا اجازه است که این زمین را بفروشیم و در همین محل زمین بیشتری خریداری نماییم؟البته در موقع خرید زمین، صیغه خوانده نشده ولی با عقیده کامل خریداری شده برای مسجد.

ج-خرید زمین به قصد بنای مسجد کافی در وقف نیست. اگر بعد از خرید، وقف نشده و تحویل وقف نگردیده به ملک مالک باقی است و اختیار آن با مالک است (10).

11-س: در روستایی که اهالی آن روستا، محل سکونت خود را رها کرده اند و نزدیک همان محل در زمین موات خانه ساخته اند، من در یک قطعه از همان زمین موات با کمک اهالی، مسجدی بنا کردم به طوری که قسمتی از دیوار مسجد آماده است و ضرری هم ندارد عده ای دیگر از همان محل، روی مقاصد و یا غرض شخصی، از به پایان رساندن مسجد جلوگیری می کنند، آیا از نظر شرع مقدس اسلام می توانند جلوگیری نمایند یا خیر؟

ج-اگر زمین موات بوده و متعلق حق کسی نبوده، با تحجیر (سنگ چین و حصار کشی). و آماده شدن برای مسجد، دیگران حق مزاحمت ندارند، لکن چنانچه دولت اسلامی در این باره مقرراتی دارد باید مراعات شود (11).

12-س: مقداری از بیابان برای مسجد تعیین می شود و به عنوان مسجد در آن

نماز اقامه می شود، سپس از آنجا می روند، برای کسانی که موضوع را می دانند اگر به آنجا گذرشان بیفتد حکم مسجد دارد؟

ج-به مجرد تعیین مقداری از بیابان برای مسجد و نماز در آن، حکم مسجد پیدا نمی کند (12).

13-س: هر گاه شخصی در قبرستان مسلمین که وقف است مسجدی روی قبور اموات بنا کند، آیا جایز است یا خیر؟و اگر چنین مسجدی بنا شد آیا نماز در آن صحیح است؟

ج-ساختن مسجد در قبرستان که زمین آن وقف قبرستان است جایز نیست، و نبش قبور مسلمین حرام است، و به مجرد ساختن، مسجد نمی شود، ولی نماز خواندن در آن مانعی ندارد (13).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

14-س: آیا روی زمین اصلاحات ارضی می توان مسجد و سایر اماکن عمومی از قبیل حمام، مدرسه دینی طلاب و اماکن فرهنگی درست کرد؟

ج-چون مبنای دولت جمهوری اسلامی ایران بر ملکیت اراضی مذکوره است لازم است معامله ملکیت شود (14).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

حیاط مسجد

15-س: مسجدی که علاوه بر شبستان، دارای حیاط و صحن و راهرو است و در عرف، همه آنها را مسجد می خوانند، آیا احکام مسجد بر آنها بار است یا نه و در صورتی که قصد بانی معلوم نباشد، ساختن مستراح و امثال آن در یک طرف آن صحن چه صورت دارد. دلیل و قرینه بر عدم مسجدیت لازم است یا نه؟

ج-با شک در آنکه صحن را جزء مسجد قرار داده، اگر اماره ای (نشانه، علامت) بر مسجد بودن نباشد، محکوم به مسجدیت نیست و اماره بر عدم، لازم نمی باشد (15).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

16-س: احتراما به استحضار می رساند که در محلی از زیر زمین تا کف به نام حسینیه و از کف به بالا به نام مسجد از مردم پول گرفته شده و 65 در صدر آن را جهاد، جهت احداث مسجد پرداخته است، چه حکمی دارد، مسجد است یا حسینیه؟

ج-اگر از ابتدا مقداری به حساب حسینیه و مقداری به عنوان مسجد ساخته شده و وقف گردیده اشکال ندارد و هر یک از حسینیه و مسجد حکم خود را دارد (16).

تغییر و تبدیل مسجد

17-س: مسجدی که در آن استفاده جماعت نمی شود و به ندرت کسی یا کسانی در آن نماز می خوانند، آیا می توان از آن برای مدتی به عنوان فروشگاه تعاونی استفاده نمود؟

ج-تبدیل مسجد به فروشگاه جایز نیست (17).

18-س: مسجدی است که زیر زمینی دارد که متروکه است، جمعی از افراد خیر تصمیم دارند با کسب اجازه از مرجع عالیقدر، امام خمینی قدس سره، این زیر زمین را تبدیل به صندوق قرض الحسنه عام المنفعه نمایند، آیا امام اجازه می دهند یا خیر؟

ج-جایز نیست (18).

19-س: آیا در پشت بام

مسجد غیر از ساختمان برای مسجد، می توان ساختمان دیگری بنا نمود، مثلا ساختن اتاق برای بسیج و غیره.

ج-جایز نیست (19).

20-س: اگر مسجدی که از قرنها پیش محل عبادت و مسجد مسلمین بوده، خراب یا به وسیله عمال حکومت گذشته تخریب شده باشد، آیا می توان در محل آن، ساختمان دیگری برای سکنی و یا با عناوین مذهبی دیگر مثل حسینیه، تکیه و غیره ساخت؟ یا باید آن را به حالت اول و به صورت مسجد در آورد و برای سکنه محل که مسجدی هم ندارند، به صورت سنگر دینی و عبادتگاه الهی قرار داد؟

ج-تبدیل مسجد به غیر آن جایز نیست (20).

21-س: در طرح توسعه یکی از خیابانهای که برای راحتی عبور وسائل نقلیه اجرا خواهد شد تعدادی مسجد قرار دارد که بعضی از آنها کلا و بعضی قسمتی از آن خراب می شود، نظر شریف در این مورد چیست؟

ج-از بین بردن مسجد یا جزئی از آن جایز نیست، مگر مصلحتی در کار باشد که نتوان از آن مصلحت دست کشید و چشم پوشی کرد (21).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

تبدیل مسجد به حسینیه

22-س: ما یک حسینیه داریم که تقریبا خراب شده و مکانش هم جای خوبی نیست، آیا می شود آن را بفروشیم و کنار مسجد یک زمینی است حسینیه ای از نو بسازیم؟و اگر می شود چون وصل مسجد است یک متر هم از حیاط مسجد داخل حسینیه قرار بگیرد تا بتوانیم در عزاداری امام حسین علیه السلام حسینیه خوبی داشته باشیم؟

ج-فروش حسینیه و همچنین جزء حسینیه قرار دادن مسجد جایز نیست (22).

تغییر حسینیه به مسجد

23-س: زمینی را به نام ساختن حسینیه خریداری کرده و ثلث قیمت آن را می پردازند، و از مؤمنین هم به نام حسینیه پول جمع آوری می کنند، ساختن بنا شروع شد و به خاطر تشخیص قبله، محرابی ساخته شد وهمین که بنا نیمه تمام شد، عده ای گفتند: اگر مسجد بشود بهتر است و صاحب زمین هم گفت: اگر مسجد بشود، بقیه پولم (دو ثلث باقیمانده) را نمی خواهم، لذا قبض را به نام مسجد صاحب الزمان علیه السلام نمودند و بقیه بنا را به نام مسجد تمام نمودند و در حال حاضر از این بنا به نام مسجد استفاده می نمایند ولی اختلاف هنوز بر طرف نشده است، استدعا می شود، آنچه را که حکم خداست مرقوم فرمایید تا تکلیف خود را بدانیم.

ج-وقف زمین برای حسینیه اگر تمام نشده و قبض وقف حاصل نشده، تغییر آن به عنوان مسجد اشکال ندارد، ولی اگر تغییر بعد از تمامیت وقف حسینیه حاصل شده باشد، باطل است و آن محل مسجد نمی شود، اگرچه نماز در آنجا اشکال ندارد (23).

24-س: شخص خیری در جنب مسجد، زمینی به نیت حسینیه در اختیار مؤمنین قرار داده است، بعدا امنای مسجد، آن زمین را با اجازه صاحب آن، جزء

مسجد قرار داده اند، آیا احکام مسجد بر آن جاری است یا خیر؟

ج-اگر وقف حسینیه، تمام شده و لو به این نحو که به قصد حسینیه تحویل داده باشد، مسجد نمی شود و احکام مسجد برآن جاری نیست (24).

تغییر نام مسجد

25-س: مسجدی حدود بیست سال قبل ساخته شده است و به نام مبارک صاحب الزمان علیه السلام نامگذاری شده و معلوم نیست که این نام در صیغه وقف هم ذکر شده یا نه، حکم تغییر نام این مسجد از صاحب الزمان علیه السلام به مسجد جامع چیست؟

ج-مجرد تغییر نام مسجد مانعی ندارد (25).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

تخریب و بازسازی مسجد

26-س: اهالی یکی از روستاها در نظر دارند مسجد محقری که تکافوی اهالی محل را نمی نماید تخریب کنند و مجددا مسجد مناسبی در همان محل بسازند با توجه به اینکه برای توسعه مسجد مزبور تنها راه، تخریب آن است، لذا خواهشمند است تکلیف شرعی را اعلام فرمائید.

ج-خراب کردن به منظور توسعه، درصورت احتیاج مردم اشکال ندارد (26).

تغییر محل شبستان مسجد

27-س: اهالی روستایی تصمیم گرفتند بنای فعلی مسجدشان را به عللی تغییر بدهند و چون به جهاتی ساختن شبستان در محل کنونی مشکل است، آیا مجازند زمین مجاور را شبستان و از مکان قبلی به عنوان محوطه استفاده کنند.

ج-مانع ندارد ولی احکام مسجد بر آن مترتب است (27).

28-س: مسجدی است دارای شبستان وصحن، چون به صورت ساختمان قدیمی و کهنه است جمعی از مؤمنین تصمیم دارند آن را خراب و تجدید

بنا نمایند ولی طبق نقشه معمار، صحن مسجد به صورت شبستان و شبستان به صورت صحن درمی آید و این عمل از نظر اصول معماری و زیبایی مسجد، به صلاح مسجد است، در این صورت اشکال دارد یا نه؟

ج-تبدیل شبستان مسجد به صحن، جایز نیست (28).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

تعمیر و توسعه مسجد

29-س: تعمیر مسجدی که نزدیک به خرابی می باشد مستحب است و اگر مسجدی طوری خراب شود که تعمیر آن ممکن نباشد، می توانند آن را خراب کنند و دوباره بسازند بلکه می توانند مسجد را که خراب نشده، برای احتیاج مردم خراب کنند و بزرگتر بسازند (29).

30-س: در شهرستان ما مسجد جامعی است که در قدیم بنا شده و الآن حیاط مسجد جهت اقامه نماز جمعه در زمستان و تابستان احتیاج به سقف دارد، ضمنا از نظر واقف هم هیچ اطلاعی در دست نیست واین عمل هم لازم است، سقف زدن چه صورتی دارد؟

ج-مانعی ندارد (30).

مسجد قبیله ای

31-اگر واقف مکانی را به عنوان مسجد طایفه و قبیله یا گروه خاصی وقف کند که تنها همان افراد از آن استفاده کنند، هر چند وقف صحیح است و تنها همانها می توانند در آن به عبادت خداوند بپردازند ولی بنابراحتیاط واجب چنین مکانی مسجد نخواهد شد واحکام مساجد را نخواهد داشت (31).

32-س: نماز خواندن در مسجدی که عده ای از کسانی که در ساختن این مسجد مشارکت داشته اند ادعا می کنند، که مسجد را برای خود و قبیله خودشان ساخته اند، چه حکمی دارد؟

ج-مسجد، پس از آنکه به عنوان مسجد ساخته شد اختصاص به قوم و قبیله و افراد خاصی ندارد، بلکه برای تمام مسلمانان استفاده از آن جایز است (32).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

[به فصل 2«معماری مسجد»نیز مراجعه کنید]

پی نوشتها

1-تحریر الوسیله، ج 1، فی مکان المصلی، ص 152، م 18.

2-همان، م 19.

3-همان.

4-العروه الوثقی، ج 1، فی احکام النجاسات، ص 88، م 15.

5-همان، ص 89، م 16.

6-استفتاآت، ج 2، ص 356، ص 54.

7-استفتاآت، ج 2، ص 342، س 18.

8-تحریر الوسیله، ج 2، کتاب الوقف و اخواته، ص 75، م 63.

9-العروه الوثقی، فی مکان المصلی، ص 597، م 12.

10-استفتاآت، ج 2، ص 334، م 2.

11-استفتاآت، ج 2، ص 338، س 9.

12-همان، ص 339، س 13.

13-مجمع المسائل، ج 1، ص 132، ص 23.

14-جامع المسائل، ج 1، ص 96، س 315.

15-مجمع المسائل، ص 136، س 37.

16-استفتاآت ج 2، ص 336، س 5.

17-استفتاآت، ج 2، ص 366، ص 78.

18-استفتاآت، ج 2، ص 357، ص 55.

19-همان، س 56.

20-همان، ص 365، س 77.

21-اجوبه الاستفتائات، ج 1، ص 124، س 414.

22-استفتاآت، ج 2، ص 371، س 93.

23-استفتاآت، ج 2، ص 364، س 75.

24-همان، س 74.

25-اجوبه

الاستفتاآت، ج 1، ص 125 س 419.

26-استفتاآت، ج 2، ص 368، س 84.

27-همان، ص 369، س 85.

28-مجمع المسائل، ج 1، ص 141، س 55.

29-توضیح المسائل، م 911.

30-استفتاآت، ج 2، ص 369، س 87.

31-العروه الوثقی، ج 1، فی مکان المصلی، ص 597، م 12.

32-اجوبه الاستفتائات، ج 1، ص 119، س 401.

نماز جماعت

نماز جماعت

از آنجا که مساجد مهمترین مکان برگزاری نماز جماعت است و اگر مسجد نماز جماعت نداشته باشد، نقش خود را به طور کامل ایفا نکرده و تاثیر چندانی برای حفظ دین داری افراد جامعه نخواهد داشت. بدین سبب در این قسمت برخی از احکام نماز جماعت آورده می شود.

اهمیت نماز جماعت

گذشته از آن که در روایات، برای نماز جماعت اجر و پاداش بسیاری وارد شده است، با دقت در برخی از مسائل فقهی، به اهمیت این عبادت پی می بریم و دراینجا به برخی از آنها اشاره می کنیم.

116-مستحب است نمازهای واجب، به خصوص نمازهای یومیه را به جماعت بخوانند.

117-شرکت در نماز جماعت برای هر کسی مستحب است، به ویژه برای همسایه مسجد.

118-مستحب است انسان صبر کند که نماز را به جماعت بخواند.

119-نماز جماعت هر چند اول وقت خوانده نشود، از نماز فرادی اول وقت بهتر است.

120-نماز جماعتی که مختصر خوانده می شود، از نماز فرادایی که طول بدهد بهتر است.

121-سزاوار نیست انسان بدون عذر نماز جماعت را ترک کند.

122-حاضر شدن در نماز جماعت از روی بی اعتنایی به آن، جایز نیست.

123-وقتی که جماعت بر پا می شود، مستحب است کسی که نمازش را فرادا خوانده دوباره به جماعت بخواند.

124-امام یا ماموم می تواند نمازی را که به جماعت خوانده، دوباره به جماعت بخواند، در صورتی که جماعت دوم و اشخاص آن غیر از اول باشد

.(1)

125-س: اگر کسی در نماز جماعت توجه کافی نداشته باشد ولی در منزل و به طور فرادا نمازش از توجه بیشتری برخوردار باشد می تواند در منزل نماز بخواند به جای جماعت؟

ج-مانع ندارد و جماعت بهتر است (2).

شرایط نماز جماعت

126-هنگام برپایی نماز جماعت، شرایط زیر باید مراعات شود:

ماموم از امام جلوتر نایستد و احتیاط واجب آن است که کمی عقب تر بایستد.

جایگاه امام جماعت از جایگاه مامومین بالاتر نباشد.

فاصله امام و ماموم و فاصله صف ها زیاد نباشد.

بین امام و ماموم و همچنین بین صف ها چیزی مانند دیوار یا پرده مانع نباشد. ولی نصب پرده بین صف مردها و زنها

اشکال ندارد (3).

127-س: طبقه دوم مسجد، مامومین زن یا مرد اقتدا می نمایند و لبه این طبقه یک دیوار نیم متری وجود دارد، آیا وجود این دیوار ضرری به جماعت آنها می زند یا خیر؟

ج-اشکال ندارد (4).

نماز جماعت چند طبقه «اقتدا در طبقات مختلف »

128-اگر جای ماموم بلندتر از امام باشد، در صورتی که بلندی آن به مقدار متعارف باشد اشکال ندارد، مثل آنکه امام در صحن مسجد و ماموم در پشت بام به نماز بایستد ولی اگر مثل ساختمانهای چند طبقه این زمان باشد، جماعت اشکال ندارد (5).

129-س: مسجدی در کراچی[هست که در آن] نماز جماعت بر پا می شود و دارای چهار طبقه و طبقه همکف است، حالت نمازگزاران در طبقات به شرح زیر است:

الف-بعضی از نمازگزاران طبقه اول، می توانند امام جماعت و بعضی از نمازگزاران طبقه همکف را ببینند.

ب-بعضی از نمازگزاران طبقه دوم و طبقه سوم می توانند بعضی از نمازگزاران طبقه همکف را ببینند ولی هیچکدام از آنان نمی توانند امام جماعت را که در طبقه همکف است ببینند.

ج-و اما نمازگزاران طبقه چهارم نمی توانند هیچکدام از نمازگزاران طبقه همکف و طبقه اول را ببینند آنها فقط می توانند بعضی از نمازگزاران طبقه دوم و طبقه سوم را ببینند. در اینجا اضافه می کنم که در هر طبقه صفهای نمازگزاران برپاست و هیچ طبقه تماما خالی نمی باشد و اتصال مامومین در هر طبقه با طبقه قبل حاصل است، آیا نماز جماعت در طبقات اول، دوم، سوم و چهارم، در مسجد فوق ان شاء الله قبول است یا خیر؟

ج-در صورتی که طبقات نسبت به یکدیگر علو فاحش (بلند زیاد) نداشته باشد و کسی که در صف اول هر طبقه می ایستد از صف قبل

از خودش در طبقه قبل و لو یک نفر را ببینند نماز صحیح است (6).

اتصال صفوف جماعت

130-مامومین باید با امام جماعت مرتبط باشند وارتباط آنها یا بدون واسطه است که بین امام و ماموم نباید بیش از یک گام فاصله باشد، یعنی از محل سجده ماموم تا محل ایستاده امام. یا با واسطه سایر مامومین که از جلو یا سمت راست یا چپ باید این ارتباط برقرار باشد و بین نمازگزار و صف جلو یا کسی که طرف راست یا چپ او قرار دارد بیش از یک گام فاصله نباشد (7).

مانع بین صفوف

131-اگر نمازگزار در صف اول ایستاده، نباید مقابل او مانعی باشد که نتواند امام جماعت را ببیند، پس اگر امام جماعت در محراب باشد، کسانی که دو طرف محراب پشت دیوار می ایستند و امام جماعت را نمی بینند نمی توانند اقتدا کنند، ولی اگر مانعی در کار نباشد و به جهت طولانی بودن صف، امام جماعت را نبیند، اشکال ندارد.

و اگر در صفوف بعدی می ایستد، نباید مانعی از دین صف جلو وجود داشته باشد، پس اگر صفوف جماعت تا در شبستان برسد، کسی که بیرون شبستان، مقابل در ایستادن که صف جلو را می بیند و کسانی که پشت سر او ایستاده اند نمازشان صحیح است ولی کسانی که دو طرف پشت دیوار ایستاده اند و از صف جلو، کسی (حتی یک نفر) را نمی بینند، نمازشان باطل است (8).

132-س: از قدیم در مساجد، حائلی مثل پرده بین زنان و مردان بوده و اکنون عده ای می گویند، پرده ودیوار بین زنان و مردان در حال نماز خواندن و موعظه کردن لزومی ندارد، نظر امام در این مورد چیست؟

ج-در صورتی که مفسده ای نیست پرده لزوم ندارد، بلی در نماز، احتیاط مستحب آن است که زن عقب تر از مرد باشد،

مگر درصورتی که بین آنها حائلی مثل پرده باشد (9).

133-س: در وسط مسجد حوضی است که صفهای جماعت طویل می شوند و عده ای در جائی می ایستند که از طرف راست یا چپ متصل هستند ولی پیش روی آنها حوض آب است، اینگونه اتصال کافی است؟

ج-کافی است (10).

شرکت بانوان در نماز جماعت

134-س: آیا شرکت بانوان در نمازهای جماعت یومیه و نماز جمعه کراهت دارد یا خیر؟

ج-کراهت ندارد، بلکه در بعض موارد مطلوب است (11).

135-س: زنانی که عادت ماهانه خود را می گذرانند و از خواندن نماز معذورند، آیا می توانند در نماز جمعه یا جماعات در غیر مسجد شرکت کنند؟

ج-می توانند در اجتماع برای نماز شرکت کنند و صورتا متابعت نمایند ولی نباید نماز بخوانند (12).

136-س: دختر جوانی هستم که همسایه مسجد می باشم، با توجه به مساله 894 رساله و با توجه به رهنمودهایی که در مورد حفظ مساجد فرموده اید، خواهشمند است بفرمائید که تا چه حد رفتن یک دختر به مسجد جایز است؟

ج-حدی ندارد و با رضایت ولی خود عمل کنید (13).

شرایط امام جماعت

امام جماعت باید این شرایط را داشته باشد:

بلوغ و عقل

عدالت

رجولیت (مرد بودن)

نماز را به طور صحیح بخواند.

مسلوس (کسی است که کنترل ادرار ندارد) و مبطون (کسی است که مدفوع را نمی تواند کنترل کند) نباشد

به واسطه عذری با لباس نجس نماز نخواند

بیماری خوره یا پیسی نداشته باشد (14).

137-س: آیا مامومی که قرائتش فصیحتر از امام جماعت است، می تواند برای نماز جماعت به این امام اقتدا کند؟

ج-اقتدا صحیح است (15).

138-س: شخصی مسجدی، وقف کرده که امام جماعت مسجد، هاشمی باشد، آیا این شرط لازم الرعایه است؟

ج-لزوم رعایت این شرط معلوم نیست (16).

آیت الله اراکی قدس سره

حفظ احترام امام جماعت

139-س: شخصی در یک مسجد که نماز جماعت برگزار شده و امام جماعت نیز عادل و مورد تایید می باشد، نماز فرادی می خواند به قصد این که به دیگران بفهماند که امام، عادل نیست و یا این که قصدش این نیست ولی عملش طوری است که مردم اینطور فکر می کنند، آیا نماز این شخص باطل است؟

ج-اگر عمل او به قصد هتک جماعت وامام باشد و آیا آنکه موجب هتک جماعت یا امام گردد حرام است (17).

امام راتب

140-س: خواندن نماز جماعت در مسجدی که امام جماعت دارد چه حکمی دارد؟

ج-با رعایت شرایط و عدم هتک امام راتب، مانع ندارد (18).

141-س: آیا کسی می تواند بدون اجازه امام راتب مسجدی در آن مسجد اقامه جماعت نماید و اگر نمی تواند تکلیف مردم نسبت به اقتدای به این امام چیست؟

ج-اجازه معتبر نیست ولی مزاحمت نکند (19).

امام جماعت دو مسجد

142-امام جماعت می تواند نمازی را که به جماعت خوانده، در صورتی که جماعت دوم و اشخاص آن غیر اول باشد دوباره به جماعت بخواند (20).

143-س: امام جماعت در محلی اقامه جماعت می نماید، پس از اتمام به محل و مسجد دیگر می رود و برای عده دیگر همان نماز را که خوانده اعاده می نماید تا آنها هم به فیض جماعت برسند، آیا اقامه جماعت در دو محل برای امام جایز یا مستحب است؟

ج-مانع ندارد (21).

144-س: صلوه معاده (نمازی که دوباره خوانده می شود.) را می شود بیش از دو مرتبه امام بخواند؟

ج-بیشتر از دو مرتبه نخوانند (22).

امامت غیر روحانی

145-س: نظر به اینکه امام، اخیرا فتوایی صادر کرده اند و فرموده اند که امام جماعت باید از اهل علم باشد، با در نظر گرفتن فتوای صادره، شخصی است تمام شرایطی که در توضیح المسائل ذکر شده داراست، فقط از اهل علم نیست، یادآوری می شود از اهل علم در محله حضور ندارد آیا شخص مذکور می تواند نماز جماعت بخواند یا خیر؟

ج-اگر دسترسی به روحانی نباشد، غیر روحانی با وجود سایر شرایط می تواند امامت نماید (23).

146-س: طبق فتوای امام در صورتی که دسترسی به روحانی نباشد می توان به افراد غیر روحانی اقتدا کرد (و این کار در بعضی از ادارات و نهادها و جبهه ها انجام می گیرد) آیا این حکم شامل مساجد هم می شود؟ چون مشاهده شده است که در مساجد اگر یک شب امام جماعت نتواند به

مسجد بیاید یا دیر برسد، افرادی جوان از غیبت امام استفاده کرده و در محراب قرارگرفته و نماز می خوانند و در این موقع اگر امام برسد، می بیند که دیگری در محراب است، آیا چنین عملی صحیح است؟

ج-در فرض مرقوم

امامت غیر روحانی در مساجد درست نیست (24).

147-س: بعضی از برادران اهل علم با اینکه از معلومات بالایی برخوردار هستند ولی معمم نشده اند آیا امامت جماعت برای آنها جایز است؟

ج-چنانچه معمم وجود نداشته باشد، امامت غیر معمم اشکال ندارد ولی با وجودمعمم خالی از اشکال نیست، مخصوصا در مساجد و اگر امامت غیر معمم موجب هتک باشد، حرام و جایز نیست (25).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

آداب نماز جماعت

148-مستحب است، امام در وسط صف بایستد واهل علم و کمال تقوا در صف اول بایستند.

149-مستحب است، صفهای جماعت منظم باشد وبین کسانی که در یک صف ایستاده اند فاصله نباشد.

150-مستحب است، بعد از گفتن «قد قامت الصلوه » مامومین برخیزند.

151-مستحب است، امام جماعت حال مامومی راکه از دیگران ضعیف تر است رعایت کند و عجله نکند تا افراد ضعیف برسند و قنوت و رکوع و سجود را طول ندهد، مگر آن که بداند همه کسانی که به او اقتدا کرده اند به طولانی شدن نماز مایلند.

152-اگر در صفهای جماعت جا باشد، مکروه است انسان تنها بایستد.

153-مکروه است ماموم ذکرهای نماز را طوری بگوید که امام بشنود (26).

پی نوشتها

1-توضیح المسائل، م 1399، تا 1404.

2-استفتاآت، ج 1، ص 277، س 476.

3-العروه الوثقى، ج 1، ص 777 و 778، توضيح المسائل، م 1415، 1432 و 1433.

4-استفتاآت، ج 1، ص 283، س 498.

5-توضيح المسائل، م 1416.

6-استفتاآت، ج 1، ص 283، س 497.

7-توضيح المسائل، م 1435 و 1436.

8-توضيح المسائل، م 1411 و 1412.

9-استفتاآت، ج 1، ص 150، س 78.

10-استفتاآت، ج 1، ص 281، س 492.

11-استفتاآت، ج 1، ص 272، س 456.

12-همان، س 455.

13-همان، ص 275، س 470.

14-توضيح المسائل، م 1453، 1455 تا 1459.

15-استفتاآت، ج 1، ص 280، س 489.

16-استفتاآت، ص 150، س 28.

17-استفتاآت، ج 1، ص 277، س 475.

18-همان، ص 297، س 546.

19-همان، س 547.

20-توضيح المسائل، م 1404.

21-استفتاآت، ج 1، ص 294، س 538.

22-استفتاآت، ج 1، ص 280، س 687.

23-استفتاآت، ج 1، ص 286، س 509.

24-همان، ص 294، س 536.

25-جامع المسائل، ج 2، س 325.

26-توضیح المسائل، م 198-198.

معماری مسجد

مصالح ساختمانی مسجد

33-مصالح ساختمانی مسجد، اعم از آجر و سنگ و سیمان و گچ و مانند آن که در ساختن دیوار و کف و سقف مسجد بکار می رود، باید پاک باشد و بنابراحتیاط واجب آنچه در سمت بیرونی دیوار مسجد بکار می رود، مانند سنگها و آجرهای تزیینی و غیر آن نیز باید پاک باشد (1).

34-به کار گرفتن کارگر و بنای غیر مسلمان در ساختن مسجد، در صورتی که سبب نجس شدن ساختمان مسجد می شود و تطهیر آن امکان ندارد، جایز نیست (2).

35-ساختن مسجد در محلی که چاه فاضلاب وامثال آن بوده اشکال ندارد، ولی بنابر احتیاط واجب ابتدا باید نجاست محل را بر طرف کرده و سپس مسجد بسازند، مثلا خاکهای نجس را بر دارند و به جای آن زیر زمین

بسازند یا با خاک پاک پر کنند (3).

36-فروختن در و پنجره، و چیزهای دیگر مسجد حرام است و اگر مسجد خراب شود باید:

آنها را در تعمیر و بازسازی همان مسجد به کار ببرند.

اگر در آن مسجد قابل استفاده نباشد، باید در مسجد دیگر مصرف شود.

اگر به درد مسجدهای دیگر هم نخورد، می توانند آن را بفروشند و پول آن را اگر ممکن است در تعمیر همان مسجد و گر نه در مسجد دیگر صرف کنند (4).

37-بردن مصالح ساختمانی، حتی خاک و ریگ از مسجد جایز نیست، مگر خاکهای اضافی (5).

-س: در یک روستای همجوار، مسجدی کهنه وجود دارد و روستای مذکور فاقد سکونت و مخروبه شده است، اهالی در نظر دارند در روستای جدید که کوچ نموده اند مسجد را توسعه داده و چوبها و سایر مصالح مسجد قبلی را به فروش برسانند و در مسجد تازه احداث، مصرف نمایند، لذا تقاضا می شود اگر از نظر شرعی اشکالی ندارد جواب را مرقوم فرمائید.

ج-اشکال دارد (6).

38-س: اگر از لوازم تعمیر مسجد-نو یا کهنه از قبیل آجر و گچ و غیره اضافه بیاید، خرید و فروش آن برای منزل شخصی، جایز است یا نه؟

ج-اگر برای مسجد مذکور بی مصرف باشد باید صرف در مسجد دیگر شود و چنانچه در مسجد دیگر هم بی مصرف باشد، جایز است بفروشند و وجه آن را صرف همان مسجدی که مصالح، جهت آن تهیه شده بود بنمایند و اگر آن مسجد، احتیاج نداشته باشد صرف در مسجد دیگر کنند (7).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

مناره و محراب مسجد

39-بالا بردن گلدسته ها (مناره ها) بیش از پشت بام مسجد مکروه است (8).

40-ساختن کنگره و بالکون برای دیوار مسجد، مکروه است (9).

41-ساختن محراب داخلی

برای مسجد مکروه است (10).

42-س: بهم زدن محراب مسجدی که قبلا واقف، بنا نموده و بدون اجازه واقف، تجدید بنا نمودن، چه صورت دارد؟

ج-اگر تعمیر مسجد، محسوب شود اشکال ندارد (11).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

ستونهای مسجد

گاهی ستونهای عریض مسجد مانع اتصال صفوف نمازگزاران می شود، لذا بهتر آن است که در ساختن مسجد ستونها و دیوارهای بین شبستانها را به گونه ای بنا کنند، که مانع اتصال صفوف نباشد.

43-کسی که پشت ستون ایستاده، اگر از طرف راست یا چپ به واسطه ماموم دیگر به امام متصل نباشد، نمی تواند اقتدا کند، بلکه اگر از دو طرف هم متصل باشد ولی از جلو اتصال نداشته باشد وهیچکدام از آنها، برخی از مامومین صف قبل و لو یک نفر را نبیند، جماعتش اشکال دارد (12).

وضوخانه مسجد

44-مستحب است طهارت خانه مسجد را بیرون مسجد در کنار در مسجد بسازند (13).

45-س: قطعه زمینی است که آن را شخصی به نیت مسجد خریداری کرده و در صدد ساختن آن بوده، لکن قبل از آنکه آن جا را ساختمان کند و قسمت شبستان و دستشویی و توالت آن را معین نماید مرحوم شد، بعد از او چند نفر دیگر، با خرج خودشان قسمت شمالی زمین که مورد نظر بانی برای شبستان بود ساختند (مورد نظر از این جهت که بانی در آن قسمت زمین، گاهی نماز می خوانده و آن قسمت را هموار کرده بود) و چون بانی زمین مرحوم شده و قسمت توالت و دستشویی را معلوم نکرده، هنوز مسجد فاقد توالت است، در حالی وراث بانی هستند و برای هر گونه اصلاحی، به صورتی که شرع مقدس اجازه فرماید حاضرند، تقاضا می شود نظر مبارک را در مورد ساختن دستشویی و توالت مرقوم فرمایید که ان شاء الله مشکل حل شود.

ج-در محلی که به عنوان مسجد نماز در آن خوانده نشده، هر طوری که معمار و مهندس صلاح بدانند و با

نقشه ساختمان مخالف نباشد، ساختن توالت و دستشویی مانعی ندارد (14).

مسجد فضایی

46-جایز است، پشت بام ساختمان یا طبقه فوقانی آن را مسجد قرار داد، بنابر این می توان بالای مغازه یا منزل را مسجد ساخت، یا در یک ساختمان چند طبقه (بجاست در ساختمانهای چند طبقه که از مسجد دور است یک طبقه یا یک سالن آن را مسجد قرار دهند، تا ساکنان آن از ثواب نماز در مسجد محروم نباشند.)، یک طبقه آن را مسجد قرار داد (15).

47-س: شخصی می خواهد خانه مسکونی خودرا به این ترتیب وقف کند که زیر زمین و طبقه اول مسجد باشد و طبقه دوم و سوم را اجاره بدهد و مال الاجاره آن صرف مرکز نگهداری معلولین و سالمندان شود آیا چنین وقفی صحیح است؟

ج-ظاهر، جواز تفکیک است بین طبقات وتخصیص بعض طبقات به وقف مسجد وبعضی را به وقف غیر مسجد و«الوقوف علی حسب ما یوقفها اهلها» (16).

آیت الله اراکی قدس سره

مسجد زیر زمینی

48-جایز است طبقه زیر زمین ساختمانی را به عنوان مسجد وقف کنند در حالی که طبقات فوقانی، خانه و مغازه و امثال اینهاست، همچنانکه می توان دریک طبقه، برخی از اتاقها را مسجد قرار داده و این مساله تابع وقف است (17).

مسجد شیب دار

49-اگر زمین مسجد شیب دار باشد و امام جماعت در طرفی که بلندتر است بایستد، در صورتی که سراشیبی آن زیاد نباشد و طوری باشد که به آن، زمین مسطح بگویند مانعی ندارد (18).

50-س: صفوف متعدد در نماز جماعت وجود دارد و شیب زمین اندک است و صف قبل با صف بعد شیب قابل ملاحظه ای ندارد ولی در صفهای بعدی

و آخر مکان مامومین با امام، نیم متر-یا کمتر یا بیشتر پایین تر است، این مقدارها با توجه به صفوف زیاد نماز اشکال دارد یا خیر؟

ج-در فرض مذکور اشکال ندارد (19).

نقاشی و تزیین مسجد

51-بنابر احتیاط واجب مسجد را نباید به طلا زینت نمایند (20).

52-بنابر احتیاط واجب نباید صورت انسان وحیوان را در مسجد نقش کنند و نقاشی چیزهایی که روح ندارد، مثل گل و بوته، مکروه است (21).

53-س: در رساله آن جناب، نقاشی و تصویر در مسجد به احتیاط واجب منع شده است، آیا این منع شامل عکس هم می شود یا نه؟

ج-شامل نیست (22).

54-س: امروزه در بعضی از مساجد و یا مکانهایی که نماز جمعه اقامه می شود، عکسها و پوسترهایی رو به روی نمازگزاران نصب می شود، آیا نماز خواندن دراین مکانها اشکال دارد.

ج-نماز صحیح است، هر چند در مقابل نمازگزار بودن آن کراهت دارد و کراهت رفع می شود به اینکه روی آن را به وسیله ای بپوشانند (23).

55-س: آیا در مقابل نمازگزار عکس مکه حرام است یا نه؟چرا؟و عکسهای غیر از عکس مکه چطور؟

ج-حرام نیست و اگر تصویر ذی روح باشد مکروه است (24).

[به فصل 1«مسجد سازی »و فصل 4 «لوازم مسجد» نیز مراجعه کنید.]

پی نوشتها

1- و 2-العروه الوثقی، ج 1، فی احکام النجاسات، ص 86، م 9.

3-العروه الوثقی، ج 1، فی بعض احکام المسجد، ص 599، م 1.

4-توضیح المسائل، م 910.

5-العروه الوثقی، ج 1، فصل فی بعض احکام المسجد، الرابع.

6-استفتاآت، ج 2، ص 375، س 101.

7-مجمع المسائل، ج 1، ص 143، س 64.

8-توضیح المسائل، م 896.

9- و 10-العروه الوثقی، ج 1، فی بعض احکام مسجد، ص 600.

11-مجمع المسائل، ج 1، ص 148، س 83.

12-توضیح المسائل، م 1414.

13-همان.

14-مجمع المسائل، ج 1، ص 140، س 52.

15-العروه الوثقی، ج 1، فی مکان مصلی، ص 597، م 12.

16-استفتاآت، ص 149، س 26.

17-العروه الوثقی، ج 1، فی مکان المصلی، ص 597، م 12.

18-توضیح المسائل،

1415 م.

19-استفتاآت، ج 1، 284، س 500.

20- و 21-توضيح المسائل، م 908.

22-استفتاآت، ج 1، ص 150، س 79.

23-همان، س 80.

24-همان، س 81.

مخارج مسجد

موقوفات

56-اگر چیزی را بر مسجد وقف کنند و مصرفی برای آن مشخص نکرده باشند، منافع آن در تعمیر، نور، فرش و اجرت خادم مصرف می شود و اگر چیزی اضافه آمد به امام جماعت مسجد داده می شود (1).

57-س: زمینی است وقف مسجد که متصل به آن است، آیا با نظر متولی شرعی می توانیم مقداری از زمین موقوفه را به همان مسجد اضافه و جزو آن قراردهیم؟

ج-اگر وقف مسجد است که باید عوائد آن صرف مسجد شود، اضافه کردن آن به مسجد جایز نیست (2).

بر فرض عدم جواز آیا با نظر متولی جایز است مقداری از همان زمین برای دستشویی و یا کتابخانه استفاده شود.

ج-حکم مساله قبل را دارد (3).

58-س: در کنار یک مسجد کوچک، به فاصله 8متری زمینی به مساحت 1200 متر برای مسجد وقف گردیده است، آیا می شود در این زمین سالن سخنرانی و منزل خادم و وضوخانه و حجراتی برای تحصیل و چند مغازه برای هزینه مسجد درست کرد یا نه؟

ج-تابع نحوه وقف است. اگر زمین، وقف شده که از عوائد آن صرف احتیاجات مسجد شود، تصرفات مزبوره جایز نیست، مگر آنکه زمین را با صلاحدید وقف از متولی شرعی برای تصرفات مزبوره اجاره کنند (4).

59-س: مسجدی است که دارای موقوفاتی می باشد، اما نمی دانیم و روشن نیست که این موقوفات برای شخص امام جماعت مسجد است یا این که برای مخارج مسجد؟ در صورتی که مردم مخارج مسجد را تامین کنند و مسجد از این نظر کمبودی نداشته باشد، آیا امام جماعت

می تواند از این موقوفه استفاده کرده ومصرف نماید؟

ج-اگر معلوم نیست که وقف بر خصوص امام جماعت شده یا وقف بر چیزی شده که شامل امام جماعت هم باشد، نمی تواند بگیرد (5).

60-س: منزلی را وقف کرده برای مسجد، در ضمن وقف شرط کرده که مادام العمر خود در آن سکونت کند، آیا صحیح است؟

ج-اگر مدت معین ذکر کند تا از جهل خارج شود مانعی ندارد و عدم ترتب احکام مسجد در مدت مذکور مانع ندارد، چون احکام مربوط به مسجدی است که مسلوب المنفعه (از بین رفتن منفعت) نباشد (6).

آیت الله اراکی قدس سره

61-س: مسجدی بوده در خیابان واقع شده وموقوفات برای مسجد هست که منافعش صرف مسجد بشود آیا متعذر المصرف است و منافع موقوفه را در جای اقرب فالاقرب باید مصرف شود؟

ج-با فرض عدم امکان اعاده مسجد حکم متعذر المصرف را دارد که باید در مسجد نزدیکتر، از باب «الاقرب فالاقرب » صرف شود (7).

آیت الله اراکی قدس سره

62-س: مسجدی در اثر زلزله خراب شده و اهالی آن به دو کیلومتری نقل مکان کرده اند و مسجد جدیدی ساخته اند. مسجد اول موقوفاتی دارد که باید صرف تعمیراتش شود، آیا در مسجد دیگر می توان استفاده کرد؟

ج-لازم است که همان مسجد مخروبه را تعمیر و مرمت کنند و در بعض مواقع مناسب جلسات عزاداری و اقامه جماعت را در آن مسجد برپا کنند تا مسجد متروک نشود (8).

اجاره موقوفات مسجد

63-س: زمین موقوفه مخروبه ای، قبلا مستراح بوده سالهای متمادی مخروبه مانده و از انتفاع خارج شده، شخصی از متولی شرعی شفاها اجازه می گیرد وطبقه پایین آن را مستراح و وضوخانه ساخته و فوقانی آن را به خرج خود چند مغازه می سازد و متولی آن

شفاها تشویق و ترغیب بر آن نموده؟آیا کسی دیگر حق اعتراض دارد؟و آیا متولی می تواند بگوید: اعیان را طبق نظر من وقف نمایید؟یا اعیان ملک سازنده است و فقط کرایه زمین مخروبه موقوفه را باید بدهد؟

اگر کسی پیدا شود مخارج اعیانی آن را بپردازد که سازنده واگذار به وقف نماید نسبت به وجه سرقفلی که سازنده گرفته چه صورت دارد؟

ج-اگر متولی شرعی با مراعات صلاح وقف اجاره داده که شخص برای خودش ساختمان کند و اجاره زمین را بپردازد، صاحب ساختمان، اجاره زمین را ضامن است و زمین در حالی که ساختمان روی آن است ملاحظه می شود، نه مخروبه (9).

64-س: مدتی است که در یکی از مساجد امام جماعت هستم و اطلاعی از کیفیت وقف این مسجد ندارم. با توجه به اینکه مسجد مذکور از حیث تامین مخارج خود مشکلات فراوانی دارد، آیا جایز است زیرزمین مسجد را برای کاری که در شان مسجد باشد اجاره داد؟

ج-اگر زیر زمین عنوان مسجد نداشته باشد و جزئی از متعلقات مورد نیاز مسجد نباشد، اشکال ندارد (10).

آیت الله خامنه ای دامت برکاته

صرف زکات در مسجد

65-یکی از مصارف زکات «سبیل الله »است، یعنی کاری که منفعت عمومی دینی دارد یا نفعش به عموم مسلمانان می رسد، یا برای اسلام مفید است، که از جمله آنها ساخت و تعمیر و سایر مخارج ضروری مسجد است، پس زکات اموال را می توان در مسجد خرج کرد (11).

66-س: در قسمتی از صحن یک مسجد، با پول زکات، اتاقی به عنوان کتابخانه مسجد ساخته شده، آیا این عمل جایز است یا خیر؟و در صورت عدم جواز آیا لازم است آن را خراب نموده و به صحن مبدل سازند؟

و در هر صورت تصرف در زکات

چه صورتی دارد؟آیا مجزی است یا موجب ضمان بر متلف و بر ذمه «من تجب علیه »است و ملزم به اداء می باشد؟

ج-محل ساختن کتابخانه اگر مسجد نبوده و تغییر وقف محسوب نشده است، اشکال ندارد و ضامن نیست، در غیر این صورت عمل مزبور جایز نبوده است و کسی که متصدی عمل مزبور شده باید محل را ازآن ساختمان تفریغ نماید و پول زکات را که در آن ساختمان صرف کرده ضامن است (12).

67-س: مسجدی است که نیاز مبرم به تعمیرات کلی دارد، آیا از زکات فطره می شود صرف آن کرد؟

ج-بهتر است فطره را به مصرف فقرای محل رسانند ولی در مسجد و مانند آن نیز مانعی ندارد (13).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

68-س: در صورت وجود فقراء زکات تا چه مقدار زکات مال خود را بدون رعایت اصناف مستحقین می تواند صرف در ساختمان مسجد، در محل نماید؟

ج-با بودن فقراء، تمام زکات را هم می تواند صرف مسجد کند، لکن بهتر آن است که مقداری به فقراء بدهد و مقداری صرف مسجد نماید (14).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

صرف خمس در مسجد

69-چون نصف خمس اموال باید به سادات فقیر دارای شرایط (شرایط سیدی که به او خمس داده می شود در توضیح المسائل بحث مصرف خمس آمده است.) داده شود و نصف دیگر آن که سهم امام زمان (عج) است، در زمان غیبت باید به مجتهد جامع الشرایط داده شود، بنابر این خمس مال را بدون اجازه مجتهد جامع الشرایط نمی توان در مسجد خرج کرد واگر کسی بدون اجازه خرج کند، کفایت از پرداخت خمس نمی کند (15).

کمکهای مردمی

70-س: آیا در بناء مسجدهای سنی ها می توانیم کمک بکنیم یا خیر؟

ج-بلی در بناء مسجد می توانید کمک کنید (16).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

71-س: اگر کسی برای مسجدی نذر کرده باشد که هرگاه پولی داشتم مثلا مسجد را سفید کنم و قبل از شروع آن شخص، شخص دیگری آمد و مسجد را سفید کرد، آیا می شود آن پول را به مصرف دیگری در همان مسجد جهت زیلو و غیره برساند یا خیر؟

ج-در فرض مذکور موضوع نذر منتفی شده چیزی بر او واجب نیست و اگر بخواهد تبرعا مبلغی را که نذر کرده صرف زیلو و جهات دیگر مسجد نماید مختار و ماجور است (17).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

72-س: کسی که متصدی و مسئول صندوق جمع اعانات برای ساختمان حرم امام یا حسینیه یا مسجدی می باشد آیا می تواند با وجوهی که مؤمنین در صندوق ریخته اند با اطمینان ربح صد در صد خرید وفروش کند و همچنین کسی که وجوه سهم مبارک امام علیه السلام نزد او جمع شده با اطمینان به سود و حفظ اصل مال می تواند با پول تجارت کند یا نه؟

ج-اگر وکالت مؤمنین به مسئول صندوق شامل این نحو معاملات باشد، مانعی ندارد، ولی اگر علم

به رضا به تنهایی کافی نیست. و در مورد سهم مبارک امام علیه السلام اگر مجتهد صلاح بداند و اجازه بدهد و به مصلحت باشد مانعی ندارد (18).

آیت الله اراکی قدس سره

73-س: خادم مسجدی میان دو نماز، پول به عنوان کمک برای مسجد جمع می کند، آیا می شود آن را به امام جماعت یا سخنران داد و یا در جهات دیگر مصرف کرد؟

ج-اگر مقصود پول دهندگان کمک به مخارج مربوط به مسجد باشد مانعی ندارد (19).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

[به فصل 4«لوازم مسجد»نیز مراجعه شود.]

پی نوشتها

1-تحریر الوسیله، ج 2، کتاب الوقف، ص 74، م 56.

3- و 2-همان، ص 359، س 61.

4-استفتاآت، ج 2، ص 358، س 58.

5-استفتاآت، ج 2، ص 350 س 39.

6-استفتاآت، ص 147، س 19.

7-همان، ص 149، س 25.

8-جامع المسائل، ج 1، ص 87، س 273.

9-استفتاآت، ج 2، ص 376، س 103.

10-اجوبه الاستفتائات، ج 1، ص 128، س 427.

11-توضیح المسائل، م 1925، هفتم.

12-استفتاآت، ج 1، ص 344، س 15.

13-جامع المسائل، ج 1، ص 88، س 280.

14-مجمع المسائل، ج 1، ص 147، س 77.

15-توضيح المسائل، م 1834.

16-مجمع المسائل، ج 1، ص 157، س 117.

17-مجمع المسائل، ج 2، ص 326، س 927.

18-استفتاآت، ص 527، س 21.

19-جامع المسائل، ج 1، ص 91، س 292.

لوازم مسجد

بیرون بردن لوازم مسجد

74-س: چند عدد بخاری چوب سوز را قبلا وقف مسجد نموده اند و فعلا با تعویض بخاری ها، دیگر احتیاجی به آنها در این مسجد نیست و مسجدی دریک روستا احتیاج مبرم به بخاری دارد، با امام جماعت مسجد شهر در این مورد مشورت شد که ایشان اجازه استفاده از آنها را بدهند امام فرمودند: نامه ای به حضور امام بنویسید اگر حضرت امام اجازه دادند مانعی ندارد، لذا از حضور حضرت امام تقاضا می شود نظر مبارک رادر جواز یا عدم جواز بیان فرمایید. ج-اگر مسجدی که بخاری برای آن وقف شده احتیاج ندارد، می توانند با نظر متصدی شرعی، در مسجد دیگر از آن استفاده نمایند (1).

75-س: آیا جایز است لوازم مسجد، از قبیل کولر، بلندگو و فرش جهت استفاده شخصی فاتحه وعروسی و یا استفاده پیشنماز مسجد از مسجد خارج شود؟

ج-تابع کیفیت وقف است اگر برای استفاده در مسجد وقف شده، بیرون بردن از مسجد جایز نیست (2).

76-س:

آیا بردن فرش مسجد قدیم در مسجد جدید متصل جایز است؟

ج-اگر جزء مسجد قدیم محسوب است جایز است (3).

77-س: عده ای از افراد خیر پولی برای خریدن اجناسی که مورد احتیاج مسجد است می دهند و آن اجناس به نام مسجد خریداری می شود، آیا می توان از آنها در خارج از مسجد برای کارهای خیر استفاده نمود؟

ج-اگر برای خصوص مسجد مزبور داده اند در خصوص آن مسجد از آن استفاده شود (4).

78-س: در مسجد گلیم هایی است که در حاشیه اش نوشته شده وقف مسجد است و اجازه خارج کردن از مسجد نیست، فعلا فرشهای قیمتی برای آن مسجد آورده و فرش نموده و گلیم ها را برداشته وحجرات همان مسجد را که در حیاط مسجد است فرش نموده اند و طلاب علوم دینیه در آنها ساکن هستند. آیا اشکالی دارد یا خیر؟

ج-در فرض سؤال گلیم مسجد را زیر فرش خود مسجد، پهن کنند و به جای دیگر نبرند (5).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

فروش لوازم مسجد

79-خرید و فروش چیزهایی که وقف مسجد شده باطل است، ولی اگر به طوری خراب شود که نتوانند استفاده ای را که مال برای آن وقف شده از آن ببرند، مثلا فرش مسجد پاره شود که نتوانند روی آن نماز بخوانند، فروش آن اشکال ندارد و در صورتی که ممکن باشد باید پول آن را در همان مسجد به مصرفی برسانند که به مقصود وقف کننده نزدیکتر باشد (6).

80-س: تبدیل قرآن و کتب وقف شده در مساجد به احسن، چه صورت دارد؟

ج-تا موقعی که قابل استفاده است فروش و تبدیل آن جایز نیست (7).

81-س: چیزهایی که به مسجد به عنوان نذر داده می شود، مانند پنکه، چراغ، استکان و نعلبکی چنانچه زاید بر

احتیاج باشد، آیا متولی می تواند زیاده را بفروشد و به سایر هزینه های لازم مسجد برساند؟

ج-در صورتی که مورد نیاز سایر مساجد نباشد مانعی ندارد (8).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

82-س: سماور ذغالی را فردی وقف مسجد کرده و اکنون مورد استفاده قرار نمی گیرد، آیا می شود آن را فروخت و به جای آن فرش تهیه کرد؟

ج-اگر مسجد دیگری نیاز به چنین سماوری داشته باشد به آنجا داده شود واگر چنین نیست آن را تبدیل به سماور گازی و مثل آن کنند و در صورت عدم نیاز پول آن را صرف در آبدارخانه مسجد کنند (9).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

83-س: اجناسی مانند قند و چای را که در مساجد وغیره زیاد می آید و در اثر گذشت ایام احتمال فاسد شدن آنها وجود دارد، آیا می توان فروخت و پول آن را خرج همان مسجد کرد، یا باید به مسجد دیگر برد؟

ج-اگر بشود از عین آن در مساجد و یا در وقت دیگر استفاده کنند این امر تقدم دارد (10).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

لوازم مسجد تخریب شده

84-س: مسجدی قدیمی که غیر قابل استفاده بود تخریب و نوسازی شده مقداری از سنگهای شبستان باقی مانده، آیا استفاده از آن سنگها جهت توالت و دستشویی جایز است یا خیر؟ زیرا سنگهای اضافی از اصل ساختمان و شبستان مسجد می باشد؟

ج-در فرض سؤال اگر مسجد دیگری در محل یا غیر آن باشد که نیاز به سنگ داشته باشند، صرف آن شود و چنانچه مسجد دیگری نباشد، سنگها را بفروشید و پول آن را صرف خود مسجد کنید و صرف آن در توالت و دستشویی صحیح نیست (11).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

آوردن قرآن و مهر از مسجد

85-س: آیا مهر مسجد را به مسجد دیگر می توان برد یا نه؟مثلا اگر کسی مهر مسجد را ببرد ومدتی با آن نماز بخواند چه در منزل و چه در مسجد دیگر آیا نماز او چه صورت دارد؟

ج-جایز نیست و باید به جای اول برگرداند، مگر آنکه یقین کند که مخصوص آن مسجد نیست (12)

آیت الله اراکی قدس سره

86-س: قرآنهایی که در مسجد الحرام است، بر بعضی نوشته شده که وقف است، ولی بر بعضی دیگر نوشته نشده است، شایع است آنها که کلمه وقف و یا عبارت دیگر که مفهم وقف بودن باشد ندارد، جایز است بردارند و چنین کاری احیانا شده است، بفرمایید جایز است یا نه؟

ج-برداشتن آنها بدون اینکه از متصدی ذیربط بگیرند، جایز نیست و باید برگردانده شود (13).

استفاده از بلندگوی مسجد

87-س: در مسجد... یک دستگاه بلندگو است که در موقع اذان و مجالس سوگواری از آن استفاده می شود، بعضی اوقات، کودکی یا پولی از اشخاص، مفقود می شود از ما خواهش می کنند که به وسیله بلندگو، به اهالی شهر ابلاغ نماییم، حکمش چیست؟

ج-اگر بلندگو را به خارج نبرند و پول برق آن را بدهند، اشکال ندارد (14).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

استفاده از برق مسجد

88-س: اگر در مسجد روضه برقرار باشد، آیا می توان برای ضبط شخصی از برق آن استفاده کرد؟

ج-جایز نیست، مگر آنکه پول برق مصرف شده را بدهند (15).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

میوه های درخت مسجد

89-س: اینجانب خادم مسجدی هستم که مدت سی و دو سال در این مسجد برای رضای خدا خدمت می کنم و از کسی مزد و حقوق نگرفته و نمی گیرم، در حیاط این مسجد مقداری درخت قلمه و درخت میوه غرس نمودم و بار آوردم، آیا جایز است از میوه و چوب آنها، خانواده اینجانب استفاده کنند یا جایز نیست؟

ج-اگر درختان را از مال خودتان غرس کرده اید و وقف ننموده اید، میوه آن از خود شماست و می توانید استفاده کنید (16).

پی نوشتها

1-استفتاآت، ج 2، ص 386، س 125.

2-همان، ص 344، س 25.

3-همان، ص 345، س 27.

4-همان، ص 345، س 28.

5-مجمع المسائل، ج 1، ص 146، س 74.

6-توضیح المسائل، م 2094.

7-استفتاآت، ج 2، ص 370، س 88.

8-جامع المسائل، ج 1، ص 92، س 293.

9-جامع المسائل، ج 1، ص 92، س 296.

10-جامع المسائل، ج 1، ص 93، س 302.

11-مجمع المسائل، ج 1، ص 146، س 73.

12-استفتاآت، ج 2، ص 345، س 26.

13-مناسک محشی، ص 396، استفتائات مسائل متفرقه، س 1346.

14-مجمع المسائل، ج 1، ص 145، س 70. ا

15-جامع المسائل، ج 1، ص 96، س 316.

16-استفتاآت، ج 2، ص 334، م 1.

اماکن عبادی (غیر مسجد)

نمازخانه و مصلا

214-مستحب است انسان جایی را در خانه برای نماز قرار دهد (1).

215-مکانی را که در خانه برای نماز خواندن قرار می دهد و مصلایی که به عنوان مسجد وقف نشده باشد و همچنین نماز خانه ادارات و مؤسسات حکم مسجد ندارد (2).

216-س: آیا اتاق هایی که در گروهان ها وپاسگاه ها و بعضی از ادارات به نام نمازخانه از آن نام برده می شود حکم مسجد را دارند؟مثلا موقع جنابت نمی شود داخل آن شد؟یا اینکه احترام دارد ولی حکم مسجد را ندارد.

ج-اگر مسجد بودن محل، ثابت نیست، احکام مسجد مترتب نمی شود (3).

آیت الله اراکی قدس سره

217-س: مصلاهایی که برای اقامه نماز جمعه بنا می کنند البته اسم مسجد روی آن نمی گذارند، آیا احکام مسجد بر آنها بار است یا خیر؟

ج-در صورتی که زمین محل نماز، اهداء یا وقف شده باشد و به همین عنوان ساخته شود و یک نماز در آن خوانده شود در حکم مسجد است و احکام مسجد بر آن جاری است (4).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

مشاهد مشرفه

218-نماز در حرم امامان علیهم السلام مستحب، بلکه بهتر از مسجد است و نماز در حرم امیر المؤمنین علیه السلام برابر دویست هزار نماز است (5).

219-انسان باید رعایت ادب را بکند و جلوتر از قبر پیغمبر صلی الله علیه و آله و امام علیه السلام نماز نخواند و چنانچه نماز خواندن بی احترامی با صاحب قبر باشد، حرام است، ولی نماز باطل نیست (6).

220-همچنانکه قبلا گذشت حرم ابا عبدالله الحسین علیه السلام یکی از چهار مکانی است که مسافر می تواند در آنجا نماز را تمام یا شکسته بخواند (7).

221-برای رفتن به حرم امامان، و حتی امامزادگان مستحب است انسان وضو بگیرد (8).

222-بنابر احتیاط واجب، جنب و حائض

و نفساء، نباید در حرم امامان علیهم السلام توقف کند، ولی در حرم امامزادگان اشکال ندارد (9).

تشرف به حرم مطهر و زیارت قبور ائمه علیهم السلام و اولیاء-احکام و آداب بسیاری دارد که بیشتر در کتابهای دعا آمده است.

حسینیه و مهدیه

223-س: ساختن مهدیه و حسینیه در قبرستانی که قسمت از آن به حالت تعطیل درآمده چه صورتی دارد.

ج-قبرستان، اگر وقف برای دفن اموات باشد، جایز نیست (10).

224-س: در زمانهای قدیم، برای کسانی که اجناسشان را با حیوانات از جایی به جایی دیگر حمل می کردند، مسافر خانه هایی از سنگ و گل ساخته شده که فعلا مخروبه شده، و اصلا از آنها استفاده نمی شود، آیا اجازه می فرمایید که بر جای این مسافرخانه ها حسینیه بسازیم؟ چون محله ما حسینیه ندارد.

ج-اگر وقف، یا ملک بودن آن معلوم نیست، مانع ندارد (11).

کلیسا و کنیسه

225-نماز خواندن در کلیساها و کنیسه ها اشکال ندارد، هر چند بدون اجازه، از آنها باشد، مانند مساجد مسلمین (12).

226-حفظ طهارت معابد یهود و نصاری نیز لازم است، و به احتیاط واجب باید از نجس کردن آنها پرهیز شود (13).

مسائل متفرقه

227-س: در بعضی از مساجد معمول است هنگام مجالس ختم و فاتحه صدای بلندگو در فضای بیرون مسجد پخش می شود با توجه به اینکه چه بسا بیماران و سالخوردگانی از صدای بلندگو اذیت می شوند، آیا این عمل جایز است؟

ج-محل اشکال است (14).

آیت الله فاضل لنکرانی دامت برکاته

228-س: آیا بلند کردن صدای اذان از مسجد، مخصوصا اذان صبح در صورتی که همسایگان مسجد اعتراض می کنند و اظهار می کنند صدای اذان موجب اذیت و آزار آنها می شود، جایز است یا نه؟

ج-اذان شعار اسلام است و ملازمه غالبی دارد یا بیدار شدن همسایگان مسجد، ولی در صورت استلزام ضرر، احوط آن است که صدای آن را طوری تنظیم کنند که حتی الامکان موجب اضرار به همسایگان نشود (15).

آیت الله اراکی قدس سره

229-س: اسامی مبارکه خداوند متعال، مثل «الله » که روی زیلوهای مسجد نوشته شده و مردم بدون توجه بر روی آن پا می گذارند یا دست بی وضو به آن می مالند، از بین بردن آن لازم است یا نه و محوکردن آن با وقف منافات دارد یا نه؟

ج-کسانی که بی التفات بدون وضو دست به آن می گذارند معذورند ولی اگر زیر پاافتاده باشد، چون موجب هتک احترام اسم خداوند متعال است لازم است آن را به نحوی که خود زیلو پاره شود محو نمائید (16).

آیت الله گلپایگانی قدس سره

درباره مرکز

بسمه تعالی
هَلْ یَسْتَوِی الَّذِینَ یَعْلَمُونَ وَالَّذِینَ لَا یَعْلَمُونَ
آیا کسانی که میدانند و کسانی که نمیدانند یکسانند ؟
سوره زمر/ 9

مقدمه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال 1385 هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:
1.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
2.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
3.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
4.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
5.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
6.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:
1.عمل بر مبنای مجوز های قانونی
2.ارتباط با مراکز هم سو
3.پرهیز از موازی کاری
4.صرفا ارائه محتوای علمی
5.ذکر منابع نشر
بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :
1.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
2.برگزاری مسابقات کتابخوانی
3.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
4.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
5.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
6.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...
7.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
8.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...
9.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
10.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
11. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در 8 فرمت جهانی:
JAVA.1
ANDROID.2
EPUB.3
CHM.4
PDF.5
HTML.6
CHM.7
GHB.8
و 4 عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :
ANDROID.1
IOS.2

WINDOWS PHONE.3
WINDOWS.4
به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک 129/34- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 88318722 ـ 021

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109